

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE

**Kaj
moramo
vedeti
o policijskih
postopkih?**

**Kaj
moramo
vedeti
o policijskih
postopkih?**

Ljubljana 2014

Kaj moramo vedeti o policijskih postopkih?

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

351.74(082)

CELESTINA, Ivan

Kaj moramo vedeti o policijskih postopkih? / [pripravila
Ivan Celestina in Gregor Hudrič]. - Ljubljana : Ministrstvo za
notranje zadeve Republike Slovenije, 2014

ISBN 978-961-6797-30-6

1. Gl. stv. nasl. 2. Hudrič, Gregor
276527360

Izdaja: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije

Priprava: mag. Ivan Celestina in mag. Gregor Hudrič,
Direktorat za policijo in druge varnostne naloge

Lektoriranje: Špela Omahen-Regovc

Oblikovanje teksta in naslovnice: Branka Derenčin

Tisk: Grafex d. o. o.

Naklada: 1000 izvodov

Ljubljana, november 2014

KAZALO

UVOD.....	11
POLICIJSKA POOBLASTILA.....	12
Kaj so policijska pooblastila?	12
Katera so splošna pooblastila policistov?	13
Kje so policijska pooblastila zapisana?	15
Kakšne so dolžnosti osebe v policijskem postopku? ..	15
Kakšne pravice ima oseba v policijskem postopku? ...	16
Ali se mora policist, ki vodi postopek z državljanom, predstaviti?	18
Ali je policist, ki ima postopek z državljanom, lahko zamaskiran?	19
Ali mora policist sprejeti prijavo?	19
ZBIRANJE OBVESTIL	20
Ali policist lahko zaslišuje?	21
VABLJENJE	21
Ali se moramo odzvati na policistovo vabilo?	
Ali se lahko opravičimo?	22
OPOZORILO	23
OPOZORILO ZA STORJENI PREKRŠEK	24
Ali smemo od policista zahtevati, da nam namesto globe izreče zgolj opozorilo?	24

V katerih primerih se policist lahko odloči, da bo storilcu izrekel opozorilo?	25
UKAZ	25
UGOTAVLJANJE IDENTITETE	27
Kdaj lahko policist ugotavlja identiteto osebe?	27
Kdaj je oseba policistu sumljiva?	29
Kdaj lahko od policista zahtevamo, da ugotovi identiteto druge osebe?	30
S katerimi dokumenti lahko oseba dokazuje svojo identiteto?	30
Kaj stori policist, če oseba pri sebi nima identifikacijskega dokumenta?	31
Kako ravna policist, če ne more ugotoviti identitete?	31
Kdaj sme policist osebi odvzeti prsne odtise, odtise dlani in bris ustne sluznice?	32
ISKANJE OSEB	33
PREPOZNAVA OSEB PO FOTOGRAFIJAH	34
IZDELAVA FOTOROBOTA	34
POLIGRAFSKI POSTOPEK	35
Ali lahko policist opravi poligrafsko testiranje brez naše privolitve?	35
CESTNA ZAPORA Z BLOKADNO TOČKO	35
Ali smejo policisti na blokadni točki ustavljati vozila v neprebojnih jopičih in z naperjenim orožjem?	36

UPORABA TUJEGA PREVOZNEGA SREDSTVA, SREDSTVA ZA ZVEZO ALI DRUGEGA SREDSTVA	37
Ali moramo policistu prepustiti oziroma mu predati svoje vozilo, če to zahteva?	37
VARNOSTNI PREGLED	38
Podrobnejši varnostni pregled	40
PREGLED OSEBE	41
Ali moramo na zahtevo policista izročiti prepovedane predmete?	42
OSEBNA PREISKAVA	44
Osebna preiskava brez odredbe sodišča	45
VSTOP V TUJE STANOVANJE	46
Vstop v tuje stanovanje in druge prostore	46
V čem se vstop v stanovanje razlikuje od hišne preiskave?	47
HIŠNA PREISKAVA	48
Kateri so razlogi za hišno preiskavo?	49
Kakšen je postopek hišne preiskave?	49
Ali lahko policist prostore odpira s silo?	51
Ali policist piše zapisnik o preiskavi?	51
ZASEG PREDMETOV	52
Kakšen je nadaljnji postopek z zaseženimi predmeti? . .	53
PROTITERORISTIČNI PREGLED	54

ZAČASNA OMEJITEV GIBANJA	55
PRIVEDBA	56
Kdaj lahko policist privede osebo brez pisnega naloga?	58
Kako se izvaja privedba?	59
PREPOVED PRIBLIŽEVANJA DOLOČENI OSEBI, KRAJU ALI OBMOČJU	61
Kdaj lahko policist odredi prepoved približevanja določeni osebi, kraju ali območju?	61
Katere oškodovance štiti pooblastilo?	61
Kakšen je postopek ob izvajanju pooblastila?	62
Koliko časa velja prepoved približevanja?	64
Ali se lahko oseba, ki ji je izrečen ukrep prepovedi približevanja, pritoži?	65
PREPOVED UDELEŽBE NA ŠPORTNIH PRIREDITVAH	65
Kdaj lahko policist izreče ukrep prepovedi udeležbe na športnih prireditvah?	66
Kakšen je postopek ob izvajanju pooblastila?	66
Ali se lahko oseba, ki ji je izrečen ukrep prepovedi udeležbe na športnih prireditvah, pritoži?	68
PREKINITEV POTOVANJA	68
PRIDRŽANJE	70
Katere pravice ima pridržana oseba?	71
Kdaj sme policist pridržati osebo?	75
Pridržanje po Zakonu o nalogah in pooblastilih policije	76

Pridržanje po Zakonu o kazenskem postopku	77
Kdaj lahko policist pridrži osebo med preiskovanjem kaznivega dejanja?	78
Pridržanje po Zakonu o prekrških	80
Kdaj sme policist pridržati osebo, ki je pod vplivom alkohola ali drugih psihoaktivnih snovi?	80
Kdaj sme policist pridržati osebo, ki jo je zalotil pri storitvi prekrška?	82
Pridržanje po Zakonu o pravilih cestnega prometa	83
Kdaj sme policist pridržati osebo, ki vozi motorno vozilo pod vplivom alkohola ali drugih psihoaktivnih snovi?	83
Odvzem prostosti po Zakonu o sodelovanju v kazenskih zadevah z državami članicami Evropske unije.	86
Zadržanje po Zakonu o nadzoru državne meje.	87
UPORABA PRISILNIH SREDSTEV	88
Katera prisilna sredstva lahko uporabijo policisti?	90
Sredstva za vklepanje in vezanje	91
Kateri so pogoji za uporabo sredstev za vklepanje in vezanje?	92
Telesna sila	93
Kateri so pogoji za uporabo telesne sile?	94
Plinski razpršilec	94
Kateri so pogoji za uporabo plinskega razpršilca?	95
Palica	95
Kateri so pogoji za uporabo palice?	96
Službeni pes	97
Kateri so pogoji za uporabo službenega psa?	98
Sredstva za prisilno ustavljanje prevoznih sredstev	99

Kateri so pogoji za uporabo sredstev za prisilno ustavljanje prevoznih sredstev?	100
Uporaba prisilnih sredstev proti množici.	101
Uporaba vodnega curka, konjenice, posebnih motornih vozil in plinskih ter drugih sredstev za pasivizacijo	102
Kateri so pogoji za uporabo vodnega curka, konjenice, posebnih motornih vozil in plinskih ter drugih sredstev za pasivizacijo?	104
Strelno orožje	105
Kateri so pogoji za uporabo strelnega orožja?	106
Kakšen je postopek policista pri uporabi strelnega orožja?	107
Kdaj sme policist voditi postopek z izvlečenim in naperjenim orožjem?	108
POLICIJSKA POOBLASTILA ZA VAROVANJE DOLOČENIH OSEB IN OBJEKTOV.	108
POLICIJSKA POOBLASTILA NA VODAH	110
Preverjanje zastave plovila	111
Ustavitev plovila	112
Pregled listin plovila, članov posadke in drugih oseb na plovilu	112
Pregled in dokumentiranje območja pod vodno gladino, vključno z dnom	113
Pregled in preiskava plovila	114
Prekinitev potopa potapljača	115
Zasledovanje in zajetje plovila	115
ZBIRANJE OSEBNIH PODATKOV	116

Kdaj lahko policisti posežejo v informacijsko zasebnost?	117
PRIKRITI PREISKOVALNI UKREPI	120
PRITOŽBE ZOPER DELO POLICISTOV	121
Reševanje pritožbe v pomiritvenem postopku pri vodji policijske enote	124
Reševanje pritožbe na senatu	124
SEZNAM ORGANIZACIJ, NA KATERE SE LAHKO DRŽAVLJANI OBRNEJO PO POMOČ	128

UVOD

V vsaki demokratični družbi je policijsko delo urejeno z ustavnimi, zakonskimi in podzakonskimi normami, ki veljajo znotraj socialnega in kulturnega okvira države. V takšni družbi mora policija prevzeti odgovornost za svoja dejanja.

Za čim večje sožitje med dolžnostmi in pravicami državljanov na eni in delom policije na drugi strani je zelo pomembno, da se državljani zavedajo svojih pravic. Poglavitno pravilo vsake demokratične družbe je, da država nima pravice poseči v pravice posameznika, dokler ne obstaja določena stopnja verjetnosti, da je prekršil zakonsko določene družbene norme. Osnovno poslanstvo policije in z njim povezano uspešno opravljanje nalog sta odvisna od zgleadne komunikacije med državljanom in policistom ter dobrega poznavanja dovoljenega praga posegov v človekove pravice.

Dobro poznavanje policijskih pooblastil oziroma pravic in dolžnosti je podlaga za strokovno in korektno izvajanje nalog. Pomembno pa je, da policistove dolžnosti poznajo tudi državljani in druge osebe, s katerimi policisti izvajajo uradne postopke. To ni pomembno samo zato, da lahko državljani

uveljavljajo svoje pravice, če menijo, da policist svojih nalog ni izvajal zakonito in strokovno, temveč tudi zato, da se državljani pri zakonitem izvajanju policijskih nalog ne bi upirali ali kakorkoli drugače spodbujali ostrejšega policijskega ukrepanja. Tudi zato velja trditev, da »naj ne preživi tista družba ali država, ki ne dopusti državljanom védenja o represivnih organih in mejah zakonitega ukrepanja«.

Na naslednjih straneh so odgovori na najpogostejša vprašanja, s katerimi se državljani srečujejo v policijskih postopkih. *Zavedati se je treba, da le sodelovanje in poznavanje dolžnosti in pravic vodita do manj konfliktnih situacij in boljšega razumevanja poslanstva policije.*

POLICIJSKA POOBLASTILA

Kaj so policijska pooblastila?

Policijska pooblastila so z zakonom določeni ukrepi, ki omogočajo opravljanje policijskih nalog in s katerimi se praviloma posega v človekove pravice ali temeljne svoboščine ali druge pravice posameznika. Gre za ukrepe, ki jih je družba (zakonodajala-

lec) zaupala policiji oziroma policistom, da lahko učinkovito izvajajo svoje naloge. Državljeni takšnih ukrepov ne smejo izvajati, saj bi s tem storili kaznivo dejanje. Izvajanje vsakega policijskega pooblastila pomeni poseg v določeno človekovo pravico ali temeljno svoboščino. Vsak se mora pokoriti zakoniti policistovi zahtevi. Za policiste pomenijo policijska pooblastila posebne pravice in dolžnosti za učinkovito in uspešno izvajanje policijskih nalog.

Policisti morajo tudi zunaj delovnega časa preprečevati nezakonita dejanja in opravljati druge policijske naloge, če so zaradi nezakonitega dejanja ali splošne nevarnosti neposredno ogroženi življenje, zdravje, osebna varnost ali premoženje.

Katera so splošna pooblastila policistov?

Pri opravljanju nalog smejo policisti na podlagi Zakona o nalogah in pooblastilih policije:

- zbirati obvestila,
- vabiti,
- opozarjati,
- ukazovati,
- ugotavljati identiteto oseb in izvajati identifikacijski postopek,
- iskati osebe,

- izvajati prikrito evidentiranje in namensko kontrolo,
- izvajati prepoznavo oseb po fotografijah,
- izdelovati fotorobote,
- izvajati poligrafski postopek,
- postavljati cestne zapore z blokadnimi točkami,
- uporabljati tuja prevozna sredstva, sredstva za zveze ali druga sredstva,
- opravljati varnostne preglede,
- opravljati preglede oseb,
- vstopati v tuja stanovanja in v druge prostore,
- zasegati predmete,
- opravljati protiteroristične preglede,
- začasno omejevati gibanje oseb,
- privedi osebe,
- prepovedati približevanje določeni osebi, kraju ali območju,
- prepovedati udeležbo na športnih prireditvah,
- prekiniti potovanje,
- pridržati osebe,
- uporabljati prisilna sredstva,
- varnostno preverjati osebe,
- izvajati akreditacijski postopek,
- izvajati policijska pooblastila na vodah,
- zbirati in obdelovati podatke in
- izvajati druga policijska pooblastila, določena v zakonih.

Kje so policijska pooblastila zapisana?

Policijska pooblastila morajo biti zapisana v zakonu. Samo zakon (ne pa tudi pravni akti nižje veljave) lahko določa, v katerih primerih sme policist poseči v ustavno zagotovljene človekove pravice in temeljne svoboščine. Poleg Zakona o nalogah in pooblastilih policistov, ki ureja splošna policijska pooblastila, je znaten del pooblastil naveden tudi v drugih zakonih kot npr. v Zakonu o kazenskem postopku (pooblastila policistov pri preiskovanju kaznivih dejanj), Zakonu o prekrških (pooblastila policistov pri obravnavanju storilcev prekrškov), Zakonu o pravilih cestnega prometa (pooblastila v cestnem prometu) itd.

Dobro je vedeti, da so pooblastila policistov med nastajanjem tega gradiva določena v kar 29 zakonih, ki se nanašajo na vsa področja dela policije.

Kakšne so dolžnosti osebe v policijskem postopku?

Policijski postopek je vsako dejanje policista zaradi opravljanja policijskih nalog.

Oseba, zoper katero policist izvaja naloge, pooblastila ali druga uradna dejanja, določena v zakonih, ali druga oseba, ki je navzoča na kraju, mora upoštevati odredbe, ukaze, navodila ali zahteve policista, ki so potrebne za zagotovitev varnosti in nemoteno izvedbo policijskega postopka.

Dobro je vedeti, da policisti pri opravljanju policijskih nalog ocenjujejo, katere odločitve, policijska pooblastila ali uradna dejanja bodo za učinkovito preprečevanje in odpravljanje nevarnosti izvedli glede na dejstva in okoliščine, ki so jim bile znane v trenutku ocenjevanja.

Kakšne pravice ima oseba v policijskem postopku?

Pravice, ki jih ima oseba v policijskem postopku, so tesno povezane z vrsto naloge, ki jo policist v konkretnem primeru opravlja. V vseh primerih velja, da morajo policisti spoštovati splošna načela opravljanja policijskih nalog:

- načelo spoštovanja človekove osebnosti in dostojanstva ter drugih človekovih pravic in temeljnih svoboščin,

- načelo enake obravnave,
- načelo zakonitosti,
- načelo sorazmernosti in
- načelo strokovnosti in integritete.

To pomeni, da morajo policisti pri opravljanju policijskih nalog spoštovati in varovati človekove pravice in temeljne svoboščine, posebej obzirno ravnati z ranljivimi skupinami oseb (žrtve, invalidi, otroci, mladoletniki, starejši, ...), pri čemer ne smejo povzročati, spodbujati ali dopuščati mučenja ali drugega krutega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja. Skrbeti morajo za enako obravnavo in enako varstvo pravic, uporabljati policijska pooblastila v skladu s predpisi in pravili stroke ter pooblastila za izvedbo policijske naloge uporabljati z najmanjšimi škodljivimi posledicami le za nujno potreben čas.

Oseba v policijskem postopku ima pravico do:

- seznanitve z razlogi postopka,
- opozorila o prostovoljnosti pri zbiranju obvestil in o zagotavljanju anonimnosti v skladu z zakonskimi določili,
- izdaje potrdila, če je policijski postopek (začasna omejitev gibanja) trajal dlje kot eno uro, in
- seznanitve z identifikacijskimi podatki policista,

ki izvaja policijska pooblastila in nazivom policijske enote, v katero je razporejen.

Poleg navedenih pravic ima oseba v policijskem postopku glede na vrsto pooblastila, ki ga izvaja policist, tudi druge posebej določene pravice, ki so v nadaljevanju opredeljene pri posameznem pooblastilu.

Ali se mora policist, ki vodi postopek z državljanom, predstaviti?

Policist, ki opravlja naloge v uniformi, mora osebi, zoper katero je izvajal policijska pooblastila, na njeno zahtevo na kraju povedati svoje ime in priimek, lahko pa tudi identifikacijsko številko ter policijsko enoto, v katero je razporejen.

Kadar policist opravlja naloge v civilni obleki, se mora pred policijskim postopkom izkazati s službeno izkaznico. Če okoliščine tega ne dopuščajo, se mora ustno predstaviti kot policist. Takoj, ko je možno, se mora izkazati s službeno izkaznico. Samo takšna predhodna predstavitev daje policistu pravico, da začne z izvajanjem policijskih pooblastil, hkrati pa osebi, ki jo obravnava v postopku, jasno naznani, da gre za uradni policijski postopek, ki ga izvaja upravičena oseba.

Ali je policist, ki ima postopek z državljanom, lahko zamaskiran?

V policijskih postopkih, v katerih se vnaprej pričakuje velika nevarnost za policiste, smejo določeni policijski vodje odrediti, da policisti med opravljanjem policijskih nalog izjemoma uporabijo maskirna pokrivala za prikritje svoje prepoznavnosti. V teh primerih se jim ni treba predstaviti državljanom.

Ali mora policist sprejeti prijavo?

Policist mora sprejeti prijavo kaznivega dejanja, zaradi katerega se storilec preganja po uradni dolžnosti. Če se kaznivo dejanje preganja na predlog oškodovanca, ga mora pred sprejemom prijave seznaniti z zakonsko zahtevo za podajo predloga za pregon. Ob sprejemu prijave kaznivega dejanja policist prijavitelja opozori na posledice krive ovadbe. Če se kaznivo dejanje preganja na zasebno tožbo, policist prijavitelja napoti na pristojno sodišče.

Policisti morajo sprejeti tudi prijavo prekrška in uvesti postopek o prekršku ali prijavo odstopiti pristojnemu prekrškovnemu organu.

ZBIRANJE OBVESTIL

Zbiranje obvestil je pooblastilo, opredeljeno v več različnih predpisih. Namen tega pooblastila je zbiranje informacij, ki so pomembne za uspešno opravljanje policijskih nalog. Policist lahko zbira obvestila od kogar koli ne glede na kraj in čas.

Osebe pri tem sodelujejo prostovoljno. Osebe imajo pravico do anonimnosti, razen kadar policisti zbirajo obvestila pri preiskovanju kaznivih dejanj in prekrškov.

Dobro je vedeti, da morajo policisti, kadar izvajajo policijska pooblastila proti otroku, o tem obvestiti starše ali skrbnika, če se to zahteva zaradi koristi otroka, vselej pa, ko so bila zoper njega uporabljena prisilna sredstva. Ko policisti izvajajo policijska pooblastila proti mladoletniku, ga seznanijo s pravico do obveščanja staršev ali skrbnika, starše ali skrbnika pa obvestijo vselej, ko so bila zoper mladoletnika uporabljena prisilna sredstva ali je bilo odrejeno pridržanje.

Ali policist lahko zaslišuje?

Če obstajajo razlogi za sum, da je bilo strojeno kaznivo dejanje, sme policist zbirati obvestila, osumljenca kaznivega dejanja pa tudi zaslišati. V takem primeru mora biti osumljenec pred izvedbo zaslišanja seznanjen s tem, katerega kaznivega dejanja ga sumijo in kaj je podlaga za sum. Poučiti ga mora, da mu ni treba ničesar izjaviti ali odgovarjati na vprašanja, če pa se bo zagovarjal, se mu ni treba izpovedati zoper sebe ali svoje bližnje ali priznati krivdo. Osumljenec ima pravico do zagovornika, ki si ga svobodno izbere in ki je lahko navzoč pri zaslišanju. Seznanjen mora biti s tem, da se lahko vse, kar bo izpovedal, na sojenju uporabi zoper njega.

O zaslišanju se napiše zapisnik, ki se lahko uporabi kot dokaz v kazenskem postopku na sodišču. Zaslišanje se lahko posname z napravo za zvočno in slikovno snemanje.

VABLJENJE

Policisti lahko vabijo v uradne prostore osebe, ki bi lahko dale koristne podatke za opravljanje policijskih nalog, ali osebe, katerih navzočnost je nujno

potrebna za izvedbo drugega policijskega pooblastila. Izjemoma smejo vabiti tudi osebe, ki bi lahko dale koristne podatke za preverjanje strokovnosti izvedenih policijskih nalog oziroma pooblastil, notranje varnosti ali integritete delavcev policije.

Med obravnavo kaznivega dejanja lahko policisti v skladu z določili zakona, ki ureja kazenski postopek, vabijo osebe, od katerih zbirajo obvestila v zvezi s kaznivim dejanjem. V vabilu mora biti navedeno, zakaj so vabljene.

Osebe, ki so osumljene kaznivega dejanja, policisti na zaslišanje vabijo s pisnim vabilom.

Ali se moramo odzvati na policistovo vabilo? Ali se lahko opravičimo?

Policisti lahko osebo, ki se ne odzove vabilu in ne opraviči izostanka, v uradne prostore privedejo prisilno, vendar le v primeru, ko je bila vabljena zaradi izvedbe drugega policijskega pooblastila (npr. pooblastilo za fotografiranje in jemanje prstnih odtisov ter brisa ustne sluznice) in je bila v pisnem vabilu na to opozorjena.

OPOZORILO

Policisti opozarjajo fizične in pravne osebe ter državne organe na okoliščine, ravnanja ali opustitev ravnanj, ki ogrožajo ali bi lahko ogrožale javni red, življenje, osebno varnost ali premoženje.

Okoliščine so splošne nevarnosti, kot so posledice naravnih nesreč, ravnanja pa so posledica dejanja ali opustitve dejanj ljudi.

Policisti opozarjajo v primerih, ko ljudje ne ravnavo dovolj samozaščitno (npr. odklenjena osebna vozila, puščanje osebnih predmetov na vidnih mestih v vozilu, odkrito nošenje vrednejših predmetov ipd.) ali pa opozarjajo na različne nevarnosti (igra otrok v bližini cest, zadrževanje na prepovedanih območjih ipd.).

Policisti opozarjajo tudi na splošno nevarnost ob naravnih nesrečah in ob požarih v sušnem obdobju, svetujejo glede varne hoje v gorah, svarijo pred utopitvami, nevarnostmi na cestah ipd.

Policisti opozarjajo ustno, pisno, z uporabo tehničnih sredstev ali preko medijev.

V navedenih primerih se opozorilo izreka z namenom preprečevanja, saj do posledice še ni prišlo.

Namen policistovega opozorila je predvsem ta, da do škodljivih posledic sploh ne pride. Lahko bi dejali, da policist pri opozarjanju osebi z nasvetom priskoči na pomoč.

OPOZORILO ZA STORJENI PREKRŠEK

Policist ima na podlagi Zakona o prekrških možnost, da storilcu prekrška za že storjeni prekršek namesto izreka sankcije izreče opozorilo.

Glede izreka predpisuje naslednja pogoja, ki morata obstajati sočasno:

- storjeni prekršek mora biti neznatnega pomena (storjen je v takih okoliščinah, ki ga delajo posebno lahkega in pri katerem ni nastala oziroma ne bo nastala škodljiva posledica ali je ta neznatna),
- policistova ocena, da je glede na pomen dejanja opozorilo zadostni ukrep.

Ali smemo od policista zahtevati, da nam namesto globe izreče zgolj opozorilo?

Ocena zakonskih pogojev za izrek opozorila je prepuščena presoji policista, ki vodi postopek o pre-

kršku, saj opozorilo ni pravica storilca prekrška. Policist mora v celoti ugotoviti okoliščine prekrška in njegove posledice ter oceniti, da je glede na pomen dejanja opozorilo zadosten ukrep.

V katerih primerih se policist lahko odloči, da bo storilcu izrekel opozorilo?

Primeri so:

- voznik motornega vozila med vožnjo pri sebi nima voznškega dovoljenja, policist pa je ugotovil, da voznik sicer ni kršitelj cestnoprometnih predpisov,
- voznik motornega vozila vozi s prižganimi meglenkami ob zmanjšani vidljivosti, ki sicer presega 50 metrov, voznik pa objektivno ni mogel natančno oceniti vidljivosti ali
- oseba nima veljavne osebne izkaznice, policist pa je njeno identiteto ugotovil na drug način, oseba pa tudi sicer ni kršitelj.

UKAZ

Z ukazom sme policist fizičnim in pravnim osebam ter državnim organom dati navodila in zahtevati od njih ravnanja ali opustitev ravnanj, od katerih

je neposredno odvisno uspešno opravljanje policijskih nalog. Policist ukazuje neposredno ustno, z uporabo tehničnih sredstev (megafon, trak z napisom »STOP POLICIJA«, table z zapisanim opozorilom ali ukazom, sredstva in znaki, ki jih policist uporablja pri urejanju in nadzoru cestnega prometa itd.) ali na drug primeren način (znaki, ki jih policist daje s položajem telesa udeležencem v cestnem prometu, in drugi znaki, ki se uporabljajo kot splošno znani v posameznih dejavnostih: železniški promet, letalski promet, potapljanje itd.).

Policistov ukaz mora biti jasen, kratek in nedvoumno izražen. Ob izreku ukaza policist poleg razloga navede tudi ukrepe, ki bodo izvedeni ob neupoštevanju ukaza.

Dobro je vedeti, da lahko policist proti osebi, ki se ne podredi njegovemu zakonitemu ukazu, uporabi hujši ukrep, vključujoč prisilna sredstva.

Primer zakonitega ukaza med vzdrževanjem javnega reda ob množični kršitvi: policist ob interveniranju ukaže kršiteljem, da naj prenehajo s kršenjem javnega reda (pretepanjem, razgrajanjem ipd.) in jih

hkrati opozori, da bo v nasprotnem primeru zoper njih uporabil zakonita prisilna sredstva. Če policist z ukazom ne uspe vzpostaviti javnega reda, lahko uporabi prisilna sredstva.

UGOTAVLJANJE IDENTITETE

Ugotavljanje identitete je pooblastilo, s katerim policist ugotavlja, ali je oseba v postopku resnično oseba, za katero se predstavlja, hkrati pa policist ugotovi tudi osebne podatke osebe v postopku.

Kdaj lahko policist ugotavlja identiteto osebe?

Zakon o nalogah in pooblastilih policije natančno določa pogoje za ugotavljanje identitete. To pooblastilo se uporablja tako pri represivnem kot preventivnem delovanju policije. Policisti smejo ugotavljati identiteto sebe, ki:

- jo je treba privedi ali pridržati;
- vstopa v območje, na kraj, v prostor, objekt ali okoliš, kjer je gibanje prepovedano ali omejeno, ali se tam nahaja;
- je na območju, v kraju ali objektu, kjer se izvajajo ukrepi za iskanje ali izsleditev storilca kaznivega dejanja ali prekrška ali predmetov in sledi, ki so

pomembni za kazenski postopek ali postopek o prekršku;

- z obnašanjem, ravnanjem ali zadrževanjem na določenem kraju ali ob določenem času vzbuja sum, da bo storila, izvršuje ali je storila kaznivo dejanje ali prekršek;
- je po opisu podobna iskani osebi;
- z obnašanjem, ravnanjem ali zadrževanjem na določenem kraju ali v določenem času vzbuja sum, da je otrok ali mladoletnik na begu od doma ali iz vzgojno-varstvene ustanove ali se je izgubil;
- je očitno nebogljen in je ugotavljanje identitete nujno za zagotovitev pomoči;
- bi lahko dala koristne podatke za opravljanje policijskih nalog.

Policisti smejo ugotavljati identiteto osebe in posredovati njene podatke tudi na upravičeno zahtevo uradnih oseb državnih organov ter nosilcev javnih pooblastil, če je to nujno za izvajanje pooblastil teh uradnih oseb ali za zagotavljanje njihove varnosti. Prav tako smejo policisti izvesti to pooblastilo tudi na upravičeno zahtevo državljana, ki izkazuje premoženjsko in nepremoženjsko škodo, telesno poškodbo, sum storitve kaznivega dejanja ali prekrška in v podobnih primerih ter tako ugotovljene podatke posredovati upravičencu, ki izkaže

pravni interes za uveljavljanje pravic pred sodnimi ali državnimi organi.

Kdaj je oseba policistu sumljiva?

Oseba je policistu sumljiva, ko s svojim obnašanjem, ravnanjem ali zadrževanjem na določenem kraju ali ob določenem času (navzočnost na javnih krajih, kjer je gibanje dovoljeno pod določenimi pogoji, v okolišu varovanih objektov ali na drugih krajih, zlasti kjer je večja dnevna, občasna ali trenutna migracija ljudi oziroma na javnem prevoznem sredstvu, če gre za varnostno tvegana območja) vzbuja sum, da bo storila, izvršuje ali je storila kaznivo dejanje ali prekršek.

Poleg policistove ocene, da gre za obstoj sumljivih okoliščin, je pomembno, da oseba vzbuja sum, da bo storila, izvršuje ali je storila kaznivo dejanje ali prekršek. Za izvajanje pooblastila ne zadošča le obnašanje, ravnanje ali zadrževanje na določenem kraju ali ob določenem času.

Sumljiva oseba je tista oseba, ki na primer:

- na policistov zakoniti ukaz noče počakati, beži ali se skriva,

- se zadržuje na kraju ali v objektu, kjer je zadrževanje prepovedano,
- sprašuje o varovanih osebah ali objektih ali se na drug način zanima zanje,
- je zalotena v bližini kraja storitve kaznivega dejanja ali prekrška,
- je podobna iskani osebi.

Kdaj lahko od policista zahtevamo, da ugotovi identiteto druge osebe?

Upravičeno zahtevo za ugotavljanje identitete druge osebe lahko izrazi tudi posameznik, ki za uveljavljanje svojih zakonitih pravic potrebuje osebne podatke osebe (npr. udeleženca v prometni nesreči). Če policist ugotovi, da je zahteva upravičena, izvede postopek ugotavljanja identitete. Podatke policist posreduje osebi le na njeno pisno zahtevo, v kateri izrazi zakoniti pravni interes (npr. pisni vlogi za pridobitev osebnih podatkov priloži potrdilo o vloženi odškodninski tožbi).

S katerimi dokumenti lahko oseba dokazuje svojo identiteto?

Veljavni zakon o osebni izkaznici od državljana ne zahteva, da ob polnoletnosti pridobi osebno iz-

kaznico niti da jo nosi s seboj. Zahteva pa, da ima državljan pri sebi uradni identifikacijski dokument, ki ga je izdal državni organ. Na njem morajo biti navedeni točni osebni podatki, imeti pa mora tudi fotografijo, ki izkazuje imetnikovo podobo (potni list, voziško dovoljenje ipd.).

Tak dokument mora oseba na zahtevo policista izročiti na vpogled.

Kaj stori policist, če oseba pri sebi nima identifikacijskega dokumenta?

Če policisti dvomijo o pristnosti javne listine ali če je oseba nima pri sebi ali identitete ni možno z gotovostjo ugotoviti, smejo policisti ugotavljati identiteto z razgovorom, v katerem preverjajo podatke o identiteti s pomočjo podatkov iz uradnih evidenc, drugih listin, s pomočjo drugih oseb ali na drugem kraju ali na način, ki ga predlaga oseba, če je varen in razumen.

Kako ravna policist, če ne more ugotoviti identitete?

Če policist ne more ugotoviti identitete osebe na zgoraj opisane načine, jo lahko privede v policij-

ske prostore in izvede identifikacijski postopek. Ta zajema preverjanje podatkov v evidencah policije, upravnih organov in drugih zbirkah podatkov, za pridobitev katerih je policist pooblaščen z zakonom, primerjavo prstnih odtisov in odtisov dlani, fotografije in osebne opisa osebe, brisa ustne sluznice ter druga operativna in kriminalistično-tehnična opravila. Fotografija in osebni opis se lahko tudi objavita.

Kdaj sme policist osebi odvzeti prsne odtise, odtise dlani in bris ustne sluznice?

Policist sme med opisanim identifikacijskim postopkom osebi odvzeti prsne odtise in bris ustne sluznice tudi v primeru obstoja razlogov za sum, da je storila kaznivo dejanje, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti. Če je treba ugotoviti, čigavi so prstni odtisi ali biološke sledi na posameznih predmetih, sme policija jemati prstne odtise in brise ustne sluznice oseb, za katere je verjetno, da so utegnile priti v dotik z njimi.

Za celovito razumevanje policijskega pooblastila ugotavljanja identitete je priporočljivo poznavanje določil o privedbi, ki so navedena v nadaljevanju.

Dobro je vedeti, da policist pri ugotavljanju identitete lahko zahteva, da mu oseba izroči na vpogled osebno izkaznico ali drug uradni identifikacijski dokument, na podlagi katerega bo neposredno ugotovil njeno identiteto. Če oseba pri sebi nima takega dokumenta ali ga noče izročiti policistu, stori prekršek.

ISKANJE OSEB

Policisti iščejo osebe, ki so pogrešane in za katere je glede na okoliščine mogoče domnevati, da potrebujejo pomoč, ter druge osebe, če tako določajo drugi zakoni (pobegli zaporniki, pobegli osumljenci kaznivih dejanj, osebe, ki jih iščejo sodišča, ipd.).

Dobro je vedeti, da ne gre odlašati s prijavo pogrešane osebe, saj policisti po prijavi in ob upoštevanju okoliščin pogrešitve takoj pričnejo z izvajanjem policijskih nalog za izsleditev osebe ne glede na to, koliko časa je oseba pogrešana.

PREPOZNAVA OSEB PO FOTOGRAFIJAH

Policisti smejo za odkritje storilca kaznivega dejanja ali prekrška ali ugotovitev identitete neznane osebe opraviti prepoznavo oseb po fotografijah. Osebo, ki bo opravila prepoznavo, najprej pozovejo, da opiše in navede fizične znake, po katerih se oseba, ki jo bo prepoznavala, razlikuje od drugih oseb. Zatem ji pokažejo 12 fotografij, izmed katerih oseba izloči prepoznano osebo.

Oseba, ki prepoznavo osebo, mora varovati osebne podatke, ki jih je izvedela pri prepoznavi.

IZDELAVA FOTOROBOTA

Policisti lahko zaradi odkrivanja storilca kaznivega dejanja ali prekrška ter zaradi ugotavljanja identitete neznane osebe na podlagi informacij, ki jim jih posredujejo občani, izdelajo fotorobota. Fotorobot je ročno ali računalniško sestavljena slika neznane osebe ali storilca, ki se sme objaviti na spletni strani policije, v sredstvih javnega obveščanja ali na drug primeren način.

POLIGRAFSKI POSTOPEK

Poligraf je naprava, ki grafično prikazuje več življenjskih funkcij hkrati. Javnost ga pogosto imenuje detektor laži. Poligraf ob postavljanju vprašanj zapisuje različne fiziološke odzive osebe, ki jih ta praviloma ne more zavestno obvladovati (krvni pritisk, srčni utrip, električna prevodnost kože, razmerje vdih – izdih, volumen krvi v prstu, drhtenje telesa ipd.).

Policisti smejo uporabiti to pooblastilo kot pripomoček pri preiskovanju kaznivih dejanj.

Ali lahko policist opravi poligrafsko testiranje brez naše privolitve?

Policist lahko izvede poligrafski postopek le s pisnim soglasjem osebe, rezultatov poligrafskega postopka pa ni mogoče uporabiti kot dokaz v kazenskem postopku (so zgolj zbrana obvestila, ki usmerjajo nadaljnjo kriminalistično preiskavo).

CESTNA ZAPORA Z BLOKADNO TOČKO

Policisti smejo postaviti cestno zaporo z blokadno točko zaradi popolne ali selektivne kontrole vozil in

oseb ob storitvi hujših kaznivih dejanj z namenom prijetja storilcev teh dejanj, ki so s kraja kaznivega dejanja pobegnili, in za izsleditev odnesenih predmetov (npr. po oboroženem ropu, ko so storilci zapustili kraj dejanja z vozilom v znani ali neznani smeri). Prav tako smejo policisti vzpostaviti cestno zaporo z blokadno točko tudi v drugih primerih, ko je treba odvrniti veliko nevarnost, preprečiti hujše kršitve javnega reda, zagotoviti varnost cestnega prometa ali državne meje.

Ali smejo policisti na blokadni točki ustavljati vozila v neprebojnih jopičih in z naperjenim orožjem?

Policisti smejo pri izvajanju nalog na blokadni točki uporabljati zaščitna sredstva in pripravljeno orožje za strel, če pričakujejo neposreden napad na njihovo življenje ali telo. Zavedati se je treba, da gre pri iskanju storilcev hudih kaznivih dejanj pogosto za osebe, ki so oborožene, nevarne in brezkompromisne. Zato predstavlja postopek policista na blokadni točki veliko varnostno tveganje, ki ga je mogoče obvladovati le na tak način.

UPORABA TUJEGA PREVOZNEGA SREDSTVA, SREDSTVA ZA ZVEZO ALI DRUGEGA SREDSTVA

Policisti smejo uporabiti najbližje dosegljivo prevozno sredstvo ali sredstvo za zvezo oziroma kakšno drugo sredstvo, ko morajo:

- prijeti storilca kaznivega dejanja,
- prepeljati v najbližji zdravstveni zavod osebo, ki potrebuje nujno zdravniško pomoč, ali
- opraviti drugo nujno policijsko nalogo,

če tega ne morejo storiti drugače.

Ko policisti opravljajo policijske naloge na javnih prevoznih sredstvih, imajo pravico do brezplačnega prevoza s temi sredstvi in pravice iz obveznega zavarovanja potnikov v javnem prometu.

Ali moramo policistu prepustiti oziroma mu predati svoje vozilo, če to zahteva?

Posameznik mora na zahtevo policista predati svoje vozilo, saj gre za zakonsko določeno pooblastilo, ki ga policisti uporabijo le izjemoma ob izvajanju nujnih policijskih nalog. Glede na okoliščine obravnavanega dogodka neupoštevanje policistove zahteve predstavlja storitev prekrška ali kaznivega dejanja.

Dobro je vedeti, da ima lastnik uporabljenega sredstva pravico do povračila stroškov in morebitne premoženjske škode, ki bi mu bila povzročena z uporabo njegovega sredstva.

VARNOSTNI PREGLED

Če policisti v postopku z osebo pričakujejo njen napad ali samopoškodbo, smejo opraviti varnostni pregled osebe. Pri tem so pomembne varnostne okoliščine kot npr. obnašanje osebe, kraj postopka, čas postopka, število policistov, število oseb, opaženi nevarni predmeti, obnašanje osebe v preteklih policijskih postopkih itd. Namen varnostnega pregleda je zagotoviti varnost policistov, osebe v policijskem postopku ali drugih oseb. Varnostni pregled obsega pregled osebe, njenih stvari in prevoznega sredstva, pri čemer policisti ugotavljajo, ali je oseba oborožena in ali ima pri sebi druge nevarne predmete ali snovi, s katerimi lahko poškoduje sebe, policista ali drugo osebo.

Pri varnostnem pregledu osebe policisti z rokami pretipajo njena oblačila, rokavice, pokrivalo in lase

ter pregledajo obutev, in sicer v obsegu, ki omogoča najdbo nevarnega predmeta, orožja ali snovi.

Varnostni pregled praviloma opravljata dva policista. En policist izvaja varnostni pregled, drugi pa varuje postopek. Zakon določa, da mora varnostni pregled opraviti oseba istega spola, razen če varnostnega pregleda ni mogoče odložiti. Pri varnostnem pregledu smejo policisti uporabljati tehnična sredstva ali službenega psa za iskanje eksplozivnih in drugih nevarnih sredstev ali snovi. Pri varnostnem pregledu stvari policisti pregledajo predmete, ki jih ima oseba pri sebi in v katerih bi lahko bilo skrito orožje ali drugi nevarni predmeti ali snovi.

Policisti smejo varnostno pregledati tudi prevozno sredstvo, ki je v neposredni bližini in dostopno osebi, ki jo varnostno pregledujejo. Pri tem policisti pregledajo njegovo notranjost, prtljažnik in druge prostore za prtljago ali opremo vozila. Pri tem ne smejo pregledovati skritih delov vozila. Za skrite delovne dele vozila, za pregled katerega je treba uporabiti posebna tehnična sredstva ali metode (razstavljanje, rezanje, lomljenje ali druga podobna opravila).

Podrobnejši varnostni pregled

Če je osebi odvzeta prostost in je nameščena v prostor za pridržanje, policisti pred tem opravijo podrobnejši varnostni pregled osebe. Pri tem natančneje pretipajo in pregledajo predvsem notranjost obuval, žepe, notranje dele in prikrita mesta oblačil ali pokrival, ki jih ni mogoče pregledati z otipom, vanje pa je mogoče skriti manjše nevarne predmete ali snovi. Če je potrebno, smejo zahtevati, da oseba posamezna vrhnja oblačila sleče, da jih podrobneje pregledajo. Pri tem policisti natančno preverijo tudi vsebino stvari, ki jih ima oseba pri sebi.

Dobro je vedeti, da sme policist pri podrobnejšem varnostnem pregledu od osebe zahtevati, da postopoma sleče posamezna vrhnja oblačila, če zaradi specifičnosti oblačil z otipom ni mogoče zaznati oziroma odkriti orožja, nevarnih predmetov ali snovi, ki bi jih oseba lahko imela v vrhnjih ali spodnjih delih oblačil. Pri tem od osebe ne sme zahtevati, da sleče tudi spodnje perilo.

Če policisti pri varnostnem pregledu otipajo oziroma odkrijejo orožje, nevaren predmet ali snov, ga ne glede na mesto najdbe osebi odvzamejo. Po končanju policijskega postopka ji predmete vrnejo, razen če najdejo orožje, nevaren predmet ali snov, ki mora biti zasežena po zakonu, ki ureja kazenski postopek, zakonu, ki ureja postopek o prekrških, ali po drugem zakonu. V takih primerih policisti po varnostnem pregledu nadaljujejo postopek po teh predpisih.

PREGLED OSEBE

Če policisti neposredno zaznajo, da bi lahko imela oseba pri sebi predmete (npr. prepovedane droge, orožje, nevarni predmeti na javnih zbiranjih), ki jih je skladno z zakonom treba zaseči, smejo z namenom zasega teh predmetov opraviti pregled osebe. Pri tem je pomembno, da policisti osebo zalotijo pri posesti takega predmeta, izvedba pregleda pa je teritorialno omejena na mesto, kamor naj bi oseba predmet skrila. Pri pregledu policisti z rokami pretipajo oblačila osebe in pregledajo vsebino stvari, ki jih ima oseba pri sebi. Policisti pri pregledu stvari ne smejo s silo odpirati zaprtih predmetov.

Ali moramo na zahtevo policista izročiti prepovedane predmete?

Pred začetkom pregleda policisti ukažejo osebi, naj sama izroči predmete, razen če bi to lahko ogrozilo varnost ljudi ali premoženja. Oseba mora predmete izročiti, sicer policist stopnjuje svoje ukrepanje tako, da opravi pregled osebe.

Pregled osebe mora opraviti oseba istega spola, razen če s pregledom ni mogoče odlašati.

Če se oseba nahaja v ali ob vozilu in so policisti neposredno zaznali, da so bili predmeti skriti ali odvrženi v vozilo ali se nahajajo v vozilu, smejo pregledati tudi notranjost vozila, razen njegovih skritih delov.

Če policisti med pregledom najdejo predmet, ki mora biti zasežen na podlagi zakona, ki ureja kazenski postopek, zakona, ki ureja postopek o prekršku, ali na podlagi drugega zakona, policisti nadaljujejo postopek po teh predpisih.

Dobro je vedeti, da lahko policisti:

- opravijo osebno ali hišno preiskavo, če obstajajo utemeljeni razlogi za sum, da je določena oseba storila kaznivo dejanje ali prekršek, in je verjetno, da bodo med preiskavo našli sledove in predmete, ki so pomembni za kazenski oziroma prekrškovni postopek. Preiskavo odredi sodišče z obrazloženo pisno odredbo;
- opravijo pregled prevoznih sredstev, potnikov in prtljage, če obstajajo razlogi za sum, da je bilo strojeno kaznivo dejanje, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti;
- v cestnem prometu pregledajo vozilo, kar zajema vizualni pregled notranjosti vozila, vključno s prtljažnim delom (odpiranje vrat prtljažnega prostora), in pregled motornega dela vozila (odpiranje pokrova motorja), opreme in naprav (preverjanje tehnične brezhibnosti določenih sestavnih delov vozila, na primer pregled delovanja delovne in parkirne zavore, pregled luči, zadrževalnega sistema in drugih naprav, ki so sestavni del vozila) ter tovora, pri čemer mora voznik sodelovati;

- na podlagi predpisov, ki urejajo nadzor državne meje, opravijo kontrolo oseb, prevoznih sredstev in stvari na mejnem prehodu ali v notranjosti, če obstaja utemeljena verjetnost, da naj bi oseba prestopila notranjo mejo, in obstaja sum, da ima oseba pri sebi ali v prevoznem sredstvu prepovedane predmete ali stvari, ponarejene listine, ali če obstaja sum, da se v prevoznem sredstvu skrivajo druge osebe. Taka kontrola zajema tudi pregled skritih delov vozila.

OSEBNA PREISKAVA

Osebna preiskava je preiskovalno opravilo, ki se sme opraviti, če obstajajo utemeljeni razlogi za sum, da je določena oseba storila kaznivo dejanje, in je verjetno, da se bodo pri preiskavi našli sledovi in predmeti, ki so pomembni za kazenski postopek. Mednje sodijo zlasti predmeti, ki so bili namenjeni ali uporabljeni za storitev kaznivega dejanja ali so bili pridobljeni ali so nastali s kaznivim dejanjem. Osebna preiskava se sme opraviti na podlagi obrazložene pisne odredbe sodišča, v izjemnih primerih pa tudi brez nje. Za obe preiskavi (z odredbo sodišča

ali brez nje) velja, da lahko osebno preiskavo ženske opravi le ženska in da morata biti pri preiskavi ženske prisotni priči ženskega spola, medtem ko so drugi formalni pogoji enaki kot pri hišni preiskavi.

Osebna preiskava brez odredbe sodišča

Brez odredbe sodišča lahko policisti opravijo osebno preiskavo, ko obstajajo osnovni pogoji za izvedbo osebne in hišne preiskave, kakor jih določa Zakon o kazenskem postopku (utemeljeni razlogi za sum, da je bilo storjeno uradno pregonljivo kaznivo dejanje, in verjetnost, da se bodo pri preiskavi našli sledovi in predmeti, ki so pomembni za kazenski postopek), in ko izvršujejo sklep o privedbi ali ko komu odvzamejo prostost, obstajati pa mora tudi sum, da ima ta oseba pri sebi orožje za napad ali da bo odvrгла, skrila ali uničila predmete, ki ji jih je treba predložiti kot dokaz v kazenskem postopku. Za osebno preiskavo brez odredbe sodišča zato ne zadošča zgolj verjetnost, da bo pri preiskavi najden predmet, pomemben za kazenski postopek, temveč morajo okoliščine primera utemeljevati nevarnost, da bo tisti, zoper katerega policija izvršuje sklep o privedbi ali ga aretira, take predmete odvrigel, skrnil ali uničil. Sum uničenja dokazov je torej tisti, ki izraža bistvo in izjemnost osebne preiskave brez odredbe

in jo loči od preiskave s predhodno odredbo sodišča. Osebna preiskava brez odredbe se lahko opravi tudi brez navzočnosti dveh polnoletnih prič, če ju ni mogoče pravočasno zagotoviti in je odlašanje nevarno.

VSTOP V TUJE STANOVANJE

Ustava Republike Slovenije zagotavlja nedotakljivost stanovanja. Vanj se lahko vstopi in se ga preišče le na podlagi sodne odredbe in le izjemoma brez nje v primerih, ki so določeni z zakonom. Ustava s tem ne varuje stanovanja kot takega, ampak varuje zasebnost posameznika.

Vstop v tuje stanovanje in druge prostore

Za stanovanje štejejo prostori za stalno ali začasno bivanje, pa tudi stranski prostori, kot so klet, podstrešje ali delavnica. Za stanovanje šteje tudi prikolica za kampiranje, bivalni prostor avtodoma, šotor ipd. Drugi prostori so prostori podjetij ali drugih pravnih oseb in ograjeni zasebni prostori, ki niso namenjeni javnosti.

Policisti smejo brez naloga sodišča vstopiti v tuje stanovanje in druge prostore:

- če imetnik stanovanja to dovoli,
- če kdo kliče na pomoč,
- če je to potrebno za preprečitev samomora,
- če se preverjajo okoliščine, ki kažejo na smrt določene osebe v tem prostoru, ali
- v drugih primerih, če je to nujno za zavarovanje ljudi ali premoženja.

Na podlagi zakona, ki ureja kazenski postopek, pa tudi:

- če je treba prijati storilca kaznivega dejanja, ki je bil zasačen pri dejanju, ali
- če je v stanovanju ali kakšnem drugem prostoru kdo, ki ga je treba po odredbi pristojnega državnega organa pripreti ali prisilno privedi ali se je zaradi pregona tja zatekel.

Vstopa v stanovanje in druge prostore ne smemo enačiti s preiskavo. Vstop ni preiskovalno dejanje, Zakon o kazenskem postopku pa ga obravnava v okviru hišne preiskave, saj je z njim tesno povezan.

V čem se vstop v stanovanje razlikuje od hišne preiskave?

Pri vstopu v stanovanje policist nikoli ne preiskuje stanovanja ali drugih prostorov. V stanovanje

sme le vstopiti in prostore vizualno pregledati. Pomembna razlika je tudi ta, da policist za vstop v stanovanje ne potrebuje odredbe sodišča, kar je pri opravljanju hišne preiskave pravilo.

HIŠNA PREISKAVA

Izraz »hišna preiskava« je terminološko prezek, vendar ga uporabljata tako Zakon o kazenskem postopku kot Zakon o prekrških. Ko govorimo o hišni preiskavi, preiskava ne zajema le »hiše«, temveč tudi druge prostore. Torej gre za preiskavo stanovanja in drugih prostorov. V nadaljevanju bomo uporabljali zakonski termin.

Policist pri izvajanju hišne preiskave nedvomno posega v ustavno zaščiteni pravico do nedotakljivosti stanovanja. Hišna preiskava je procesno opravilo, s katerim policist pridobi materialne dokaze o storjenem kaznivem dejanju ali prekršku.

Zakon o kazenskem postopku določa pogoje in razloge za hišno preiskavo na podlagi odredbe sodišča in brez odredbe. Zakon o prekrških ne dopušča hišne preiskave brez odredbe, njeno izvajanje v postopku o prekršku pa veže na določila Zakona o kazenskem postopku.

Kateri so razlogi za hišno preiskavo?

Policisti smejo opraviti hišno preiskavo, če obstajajo utemeljeni razlogi za sum, da je določena oseba storila kaznivo dejanje ali prekršek, in je verjetno:

- da bo mogoče pri preiskavi prijeti obdolženca,
- da se bodo odkrili sledovi kaznivega dejanja oziroma prekrška ali predmeti, ki so pomembni za kazenski ali prekrškovni postopek.

Policist opravi hišno preiskavo na podlagi obrazložene pisne odredbe sodišča. V odredbi mora biti naveden opis prostorov, ki se bodo preiskovali, ter opis predmetov, sledov ali iskanih oseb, ki se iščejo.

Kakšen je postopek hišne preiskave?

V zakonu je postopek opravljanja hišne preiskave podrobno predpisan, s tem pa je pravica do nedotakljivosti stanovanja dodatno zaščitena.

Pred začetkom preiskave mora policist imetniku stanovanja ali drugih prostorov, izročiti odredbo o hišni preiskavi, če pa opravlja preiskavo brez odredbe, ga mora ustno seznaniti. Zakon dopušča izjemo, da se lahko preiskava začne brez predho-

dne izročitve odredbe, če se pričakuje oborožen odpor, če je potrebno, da se hišna preiskava opravi takoj ali nepričakovano, ali če se hišna preiskava opravlja v javnih prostorih. Izročitev odredbe o hišni preiskavi se v takih primerih opravi ob prvem primernem trenutku, sicer pa najkasneje po opravljeni preiskavi.

Pred začetkom hišne preiskave policist pouči tistega, pri katerem bo hišno preiskavo opravil, da ima pravico obvestiti odvetnika, ki je lahko navzoč pri preiskavi. Policist vse ukrepe odloži do odvetnikovega prihoda, vendar najdlje za dve uri.

Pred začetkom hišne preiskave policist zahteva od osebe, pri kateri se preiskava opravlja, naj prostovoljno izroči osebo ali predmete, ki se iščejo. Prostovoljna izročitev lahko povzroči opustitev nadaljnje izvedbe hišne preiskave, vendar to ni nujno, saj lahko policist nadaljuje s preiskavo, kadar utemeljeno domneva, da ni bilo izročeno vse, kar je bilo iskano.

Pri hišni preiskavi ima pravico biti navzoč tisti, čigar stanovanje ali prostor se preiskuje, ali njegov zastopnik. Prav tako morata biti navzoči dve polnoletni osebi kot prič. Zakon predvideva izjemo v primerih,

ko bi bilo s preiskavo nevarno odlašati. Gre za nujne in neponovljive primere, ki so vezani na pogoje za opravljanje hišne preiskave brez odredbe.

Ali lahko policist prostore odpira s silo?

Če policist pri opravljanju hišne preiskave naleti na prostore, pohištvo ali druge stvari, ki so zaklenjene, jih lahko odpre s silo, vendar le takrat, če njihov imetnik ni navzoč ali jih noče odpreti. Pri nasilnem odpiranju zaklenjenih prostorov se mora policist izogniti povzročitvi nepotrebne škode.

Ali policist piše zapisnik o preiskavi?

Zakon določa, da mora policist o vsaki preiskavi napisati zapisnik, ki ima v nadaljnjem kazenskem postopku procesno vrednost. Zapisnik se začne pisati na začetku opravljanja hišne preiskave. Vanj se vpiše celoten postopek preiskave in natančen opis predmetov oziroma listin, ki so zasežene.

Zapisnik podpiše tisti, pri katerem je bila opravljena preiskava, njegov zastopnik, če je bil navzoč pri preiskavi, obe priči, in policisti. Osebi, pri kateri je bila opravljena preiskava, policist izroči kopijo zapisnika.

Dobro je vedeti, da smejo policisti opraviti hišno preiskavo tudi brez odredbe sodišča, ob izpolnjenih pogojih za vstop v stanovanje brez odredbe, ki jih določa zakon, ki ureja kazenski postopek.

ZASEG PREDMETOV

Policist sme zaseči predmete, če ima za to izdano odredbo pristojnega organa ali iz razlogov, določenih z zakonom.

Na podlagi Zakona o nalogah in pooblastilih policije sme policist pri opravljanju policijskih nalog zaseči predmete:

- primerne za napad ali samopoškodbo, ter
- predmete, s katerimi se lahko huje ogrozi javni red ali splošna varnost ljudi ali premoženja.

Poleg tega sme policist zaseči predmete po določenih zakonov, ki urejata postopek o prekršku in kazenski postopek:

- če so bili uporabljeni ali namenjeni za prekršek ali kaznivo dejanje ali če so nastali s prekrškom ali kaznivim dejanjem,

- ali utegnejo biti dokaz v kazenskem postopku.

Ob zasegu predmetov policisti osebi izdajo potrdilo, če pa zasežejo predmete, ki se nanašajo na kaznivo dejanje, sestavijo zapisnik, ki ga prav tako prejme oseba.

Ob zasegu policisti ne smejo povzročiti nepotrebne škode.

Kakšen je nadaljnji postopek z zaseženimi predmeti?

Policist mora zasežene predmete izročiti pristojnemu organu, pri katerem poteka nadaljnji postopek. Predmeti se smejo hraniti tudi v za to namenjenih prostorih policije, drugih uradnih prostorih ali pri pogodbenih subjektih. Če zoper osebo, ki so ji bili predmeti zaseženi, ni bil uveden postopek pred pristojnim organom, morajo predmete osebi vrniti, razen če gre za nevarne predmete ali predmete, ki jih je po zakonu treba odvzeti. Te predmete se komisjsko uniči, o čemer mora biti napisan zapisnik. O uničenju mora biti obveščena tudi oseba, ki so ji bili predmeti zaseženi.

Dobro je vedeti, da stroški hrambe in uničenja zaseženih predmetov ter stroški nadaljnjega postopka pri pristojnem organu bremenijo osebo, ki je bila spoznana kot odgovorna za storjeni prekršek oziroma kaznivo dejanje.

PROTITERORISTIČNI PREGLED

Zaradi zagotavljanja varnosti varovanih oseb, varovanih objektov in njihovih okolišev ali tajnih podatkov ali če je glede na okoliščine mogoče pričakovati, da bo določen prostor, objekt, naprava, prevozno sredstvo, območje ali promet ogrožen s posebno nevarnimi sredstvi ali napravami ali je do tega že prišlo, smejo policisti opraviti protiteroristični pregled teh prostorov, objektov, naprav, prevoznih sredstev in območij.

Pri tem smejo policisti prostor, objekt, območje ali prevozno sredstvo izprazniti, prepovedati dostop do njih ter jih neposredno ali s tehničnimi sredstvi pregledati. V teh primerih smejo policisti opraviti tudi varnostni pregled.

Protiteroristični pregled lahko obsega tudi protibombni, kemijsko-bakteriološko-radiološki in pro-

tiprisluškovalni pregled. Za nujno potreben čas pa smejo policisti motiti tudi radiofrekvenčni spekter.

Dobro je vedeti, da smejo policisti opraviti protiteroristični pregled tudi v tujem stanovanju in drugih prostorih, pa tudi brez sodelovanja ali navzočnosti lastnika, imetnika ali druge pristojne osebe.

ZAČASNA OMEJITEV GIBANJA

Osebi, ki je v policijskem postopku in se zaradi izvedbe določenega policijskega pooblastila ali drugega uradnega dejanja ne more prosto gibati, je začasno omejeno gibanje (kot npr. pri ugotavljanju identitete, pri kontroli v cestnem prometu, ob privedbi k pristojnim organom ali v policijske prostore, ob zadržanju osebe, ob prepovedi vstopa ali izstopa na določeno območje, objekt ali prostor, pri prepovedi približevanja določenemu kraju ali osebi, pri prepovedi udeležbe na športnih prireditvah ali pri izreku prekinitve potovanja).

Policisti osebo seznanijo z razlogi za začasno omejitev gibanja, v primeru prepovedi vstopa ali izsto-

pa na določeno območje, objekt ali prostor pa za označitev lahko uporabijo trakove, zaščitne ograje ali druga sredstva.

Začasna omejitev gibanja sme trajati največ šest ur. Na zahtevo osebe, ki ji je bilo začasno omejeno gibanje dlje kot eno uro, morajo policisti izdati potrdilo z navedbo policijskega postopka in njegovega trajanja.

Dobro je vedeti, da lahko policisti zoper osebo, ki ne upošteva začasne omejitve gibanja, uporabijo druga policijska pooblastila.

PRIVEDBA

S privedbo policisti osebi začasno omejijo gibanje in jo privedejo v policijske prostore, v uradne prostore drugega organa ali na določen kraj. Pri privedbi gre za omejitev osebne svobode, ki je začasna in se glede tega tudi razlikuje od pridržanja ali pripora, pri katerem gre za trajnejšo omejitev osebne svobode.

Policisti lahko osebo privedejo na podlagi naloga za privedbo, ki ga izda pristojni organ, lahko pa tudi brez naloga, kadar imajo pravico koga privedsti na podlagi pooblastila, določenega z zakonom. Policisti morajo privedi osebo na podlagi naloga sodišča ali drugega upravnega organa, če ta odredi privedbo osebe v kazenskem ali pravdnem postopku, v upravnem postopku, postopku o prekršku, privedbo osebe na prestajanje kazni ter privedbo osebe na podlagi tiralice.

Dobro je vedeti, da morajo navedeni organi izdati pisni nalog. Policisti morajo nalog izvršiti in pri izvajanju privedbe nimajo pravice presojeti zakonitosti ali primernosti naloga za privedbo, temveč ravnajo po napotilih v nalogu. Kadar policisti ob izvajanju privedbe ugotovijo okoliščine, ki onemogočajo izvedbo privedbe ali zahtevajo njeno odložitev (kot npr. zdravstveno stanje osebe, skrb za otroke oziroma živali, okoliščine povezane z opravljanjem dela), o tem nemudoma obvestijo pristojne ustanove (npr. center za socialno delo, veterinarska uprava) ali organ, ki je pisni nalog izdal, in ravnajo v skladu z napotili organa.

Kdaj lahko policist privede osebo brez pisnega naloga?

Na podlagi zakonskega pooblastila lahko policisti privedejo:

- osebo, ki je osumljena storitve kaznivega dejanja in obstajajo razlogi za odvzem prostosti, pridržanje ali pripor. Gre za primere, ko policisti osebo zalotijo pri storitvi kaznivega dejanja, ko osebo zalotijo pri kaznivem dejanju občani in jo izročijo policistom ali ko gre za privedbo osebe, ki je osumljena storitve kaznivega dejanja in obstajajo zoper njo priporni razlogi (nevarnost bega, nevarnost uničenja sledov in oviranja preiskave ali nevarnost ponovitve);
- osebo, ki je zalotena pri storitvi prekrška, če ni mogoče ugotoviti njene identitete ali oseba nima stalnega prebivališča ali če bi se z odhodom zaradi prebivanja v tujini lahko izognila odgovornosti za prekršek ali pa obstajajo okoliščine, ki upravičujejo bojazen, da bo oseba nadaljevala prekršek ali ga ponovila ali da bo oseba skrila, uničila ali odvrгла dokaze o prekršku;
- osebo, ki se neopravičeno ne odzove pisnemu vabilu policistov;
- osebo, katere identitete se v policijskem postopku ne da drugače ugotoviti;

- tujca, ki ne izpolnjuje pogojev za vstop, tranzit ali izstop iz države oziroma območja pogodbenic Konvencije o izvajanju schengenskega sporazuma, ter
- osebo, katere privedba je nujno potrebna za izvedbo drugega policijskega pooblastila (npr. pooblastilo za fotografiranje in jemanje prstnih odtisov ter brisa ustne sluznice).

Kako se izvaja privedba?

Policisti pred privedbo osebi, zoper katero je izdan nalog za privedbo, izročijo nalog in ji ukažejo, naj gre z njimi, ter jo opozorijo na posledice, če se bo privedbi upirala ali skušala pobegniti. Če osebi naloga zaradi objektivnih okoliščin ni mogoče takoj vročiti, jo policisti seznanijo z njegovo vsebino. Nalog ji vročijo takoj, ko je to mogoče, najpozneje pa na kraju, kamor je privedena.

Če policist izvaja privedbo brez naloga na podlagi zakona, mora pred privedbo osebo seznaniti z razlogi zanjo in ji ravno tako ukaže, naj gre z njim, ter jo opozori na posledice, če se bo privedbi upirala ali skušala pobegniti.

Ko okoliščine to dopuščajo, policisti osebi, ki jo privajajo, na njeno zahtevo omogočijo obveščanje bližnjih, delodajalca ali zagovornika.

Zaradi preprečitve napada ali preprečitve prepoznavnosti osebe smejo policisti osebi za nujno potreben čas na glavo namestiti posebno zaščitno pokrivalo. Policisti lahko tako pokrivalo namestijo privedeni osebi tudi na njeno željo.

Postopek privedbe zakon omejuje na nujno potreben čas, vendar ne dlje kot šest ur.

Policisti smejo privedi tudi osebo, ki je očitno ne-bogljena, če je to nujno potrebno za zagotavljanje njenega zdravja ali varnosti. Tako osebo privedejo v najbližjo zdravstveno ustanovo ali pristojni center za socialno delo, v izjemnih primerih pa tudi v policijske prostore.

Dobro je vedeti, da policisti za zagotovitev lastne varnosti in varnosti osebe, ki jo privajajo, pred privedbo vedno opravijo varnostni pregled. Za varno izvedbo privedbe smejo policisti uporabiti tudi sredstva za vklepanje in vezanje.

Če se oseba upira privedbi, jo policisti privedejo prisilno.

PREPOVED PRIBLIŽEVANJA DOLOČENI OSEBI, KRAJU ALI OBMOČJU

Policijsko pooblastilo, na podlagi katerega se odredi prepoved približevanja določeni osebi, kraju ali območju, omogoča policistom, da učinkovito zavarujejo življenje in osebno varnost oseb pred nasilnimi kršitelji, ki so z njimi v bližnjem razmerju.

Kdaj lahko policist odredi prepoved približevanja določeni osebi, kraju ali območju?

Policist lahko odredi prepoved približevanja določeni osebi, kraju ali območju, če obstaja utemeljen sum, da je oseba storila kaznivo dejanje ali prekršek z znaki nasilja ali da je bila pri takem dejanju zalotena, hkrati pa obstajajo razlogi za sum, da bo ogrozila življenje, osebno varnost ali svobodo osebe, s katero je ali je bila v bližnjem razmerju. Policist to ugotovi zlasti na podlagi kršiteljevega dotedanjega grdega ravnanja, iz okoliščin, ki jih neposredno ugotovi ob prihodu na kraj dogodka, obvestil, ki jih zbere od žrtev ali prič, in podatkov centra za socialno delo.

Katere oškodovance štiti pooblastilo?

Zakon predvideva, da je oškodovana oseba tista,

s katero je ali je bila nasilna oseba v bližnjem razmerju. To so zakonec ali zunajzakonska partnerica oziroma partner, nekdanji zakonec ali nekdanja zunajzakonska partnerica oziroma partner, partnerica oziroma partner ali nekdanja partnerica oziroma partner v registrirani istospolni partnerski skupnosti, krvna sorodnica oziroma sorodnik v ravni vrsti, krvni sorodniki v stranski vrsti do vštetega tretjega kolena, sorodnik po svaštvu do vštetega drugega kolena, posvojiteljica oziroma posvojitelj in posvojenka oziroma posvojenec, rejnica oziroma rejnik in rejenka oziroma rejenec, skrbnica oziroma skrbnik in varovanka oziroma varovanec, osebe, ki imajo skupnega otroka, in osebe, ki živijo v skupnem gospodinjstvu.

Kakšen je postopek ob izvajanju pooblastila?

Osebi, na katero se prepoved nanaša, policist izreče ustno odredbo, v roku šestih ur pa ji izroči še pisno odredbo o odrejenem ukrepu. Policist pozove osebo, da mu pove naslov, na katerem mu bo možno vročiti pisno odredbo. Če policist na tem naslovu osebe ne najde ali pa oseba naslova noče povedati, policist odredbo pritrди na oglasno desko na policijski postaji, kar šteje za pravilno vročitev. Policist mora osebo na to posebej opozoriti.

Oseba, ki ji je izrečen ukrep prepovedi približevanja, mora kraj oziroma območje prepovedi takoj zapustiti, policistu pa mora izročiti ključe prebivališča, v katerem živi skupaj z oškodovancem. Če oseba tega ne upošteva, jo mora policist nemudoma odstraniti.

Kot kraj prepovedi policist določi kraj, kjer oškodovanec stanuje, dela, se izobražuje, je v varstvu ali se vsakodnevno giblje. Če je kraj, ki se mu oseba ne sme približati, tudi vzgojno-izobraževalni zavod, ki ga obiskuje otrok ali mladoletnik, ki je oškodovanec, policija seznaní odgovorno osebo zavoda o trajanju prepovedi približevanja oziroma o ostalih podatkih, ki so pomembni za zaščito otroka ali mladoletnika. Prepoved vključuje tudi prepoved nadlegovanja po komunikacijskih sredstvih.

Policist je pooblaščen za izvajanje nadzora nad spoštovanjem prepovedi približevanja. Če osebo zaloti na območju prepovedi, jo takoj odstrani in mu izreče globo. Če kršitelj ne preneha s kršitvijo prepovedi, ga policist pridrži za največ 12 ur.

Dobro je vedeti, da mora policist o izvedbi ukrepa takoj obvestiti krajevno pristojni center za socialno delo, ta pa mora oškodovanca seznaniti z organizacijami, ki so mu na voljo za materialno in nematerialno pomoč.

Koliko časa velja prepoved približevanja?

Policist izreče prepoved približevanja za 48 ur in odredbo takoj pošlje v presojo preiskovalnemu sodniku okrožnega sodišča, ki lahko ukrep potrdi, spremeni ali razveljavi. Preiskovalni sodnik mora odločiti v roku 24 ur. Če izrečeno prepoved potrdi, lahko preiskovalni sodnik ukrep izreče za čas do deset dni, pri čemer mora upoštevati začetek veljavnega ukrepa, ki ga je izrekel policist.

Če obstajajo utemeljeni razlogi za sum, da bo oseba nadaljevala z ogrožanjem tudi po preteku desetih dni, lahko ogrožena oseba tri dni pred iztekom ukrepa predlaga preiskovalnemu sodniku podaljšanje ukrepa do 60 dni. V takem primeru preiskovalni sodnik izda odločbo, na katero se lahko obravnavani pritoži.

Ali se lahko oseba, ki ji je izrečen ukrep prepovedi približevanja, pritoži?

Oseba se lahko v treh dneh pritoži na odločbo preiskovalnega sodnika na zunajobravnavni senat okrožnega sodišča, ki mora o pritožbi odločiti v treh dneh. Oseba se lahko pritoži tako na odločbo, s katero je preiskovalni sodnik potrdil ukrep prepovedi približevanja, ki ga je izrekel policist, kot na odločbo, s katero je na predlog oškodovanca podaljšal veljavnost ukrepa.

PREPOVED UDELEŽBE NA ŠPORTNIH PRIREDITVAH

Novo policijsko pooblastilo na nedvoumen in jasen način sporoča obiskovalcem športnih prireditev, da jim bo v določenih primerih zaradi prekrškov ali kaznivih dejanj lahko odrejen ukrep prepovedi udeležbe na športnih prireditvah. Z uzakonitvijo prepovedi udeležbe na športnih prireditvah družba posamezniku sporoča zavezo o ničelni tolerantnosti do nasilja, zaradi katerega so kršene ustavne pravice drugih oseb na takšni prireditvi.

Kdaj lahko policist izreče ukrep prepovedi udeležbe na športnih prireditvah?

Policist sme izreči ukrep prepoved udeležbe na športni prireditvi za obdobje enega leta osebi, ki je bila na športni prireditvi ali v povezavi z njo zalotena pri dejanju, ki ima znake prekrška zoper javni red in mir z znaki nasilja, ali prekrška iz zakona, ki ureja javna zbiranja, ali pri dejanju, ki ima znake kaznivega dejanja z znaki nasilja, in je glede na okoliščine mogoče pričakovati, da bo nadaljevala s takšnimi ravnanji.

Kakšen je postopek ob izvajanju pooblastila?

Ob ugotovljenih pogojih za izrek ukrepa policist osebi takoj z ustno odredbo izreče ukrep prepoved udeležbe na športnih prireditvah. Osebo sme tudi fotografirati. V roku, ki ne sme biti daljši od 24 ur, mu vroči še pisno odredbo o odrejenem ukrepu. Policist pozove osebo, naj mu pove naslov, na katerem ji bo možno vročiti pisno odredbo. Če policist osebe ne najde na navedenem naslovu ali oseba naslova noče povedati, ji odredbo vroči tako, da jo pritrdi na oglasno desko pristojne policijske postaje, na kar osebo ob izreku ustne odredbe posebej opozori.

Oseba, ki ji je izrečena prepoved udeležbe na športnih prireditvah, mora športno prireditev takoj zapustiti. Če oseba odredbe ne upošteva, jo policist odstrani s kraja.

Spoštovanje izrečenih ukrepov prepovedi vstopa na športno prireditev preverja tudi organizator z varnostniki ob vstopu oseb na prireditveni prostor. Če varnostnik ugotovi, da je osebi izrečen ukrep, ji prepove vstop na prireditveni prostor.

Policist odredbo v 48 urah od izdaje pošlje v presojo preiskovalnemu sodniku okrožnega sodišča, ki jo lahko potrdi, če iz okoliščin primera izhaja, da pogoji za izdajo odredbe ne obstajajo, pa razveljavi. Preiskovalni sodnik odloči o ukrepu v roku, ki ne sme biti daljši od 15 dni.

Dobro je vedeti, da policist osebi, ki ne upošteva izrečenega ukrepa prepovedi udeležbe na športnih prireditvah odredi, da mora prireditveni prostor takoj zapustiti. Če oseba tega ne upošteva, jo policist pridrži, dokler se športna prireditev ne konča in se udeleženci ne razidejo.

Osebi, ki je najmanj dvakrat kršila ukrep prepovedi udeležbe na športnih prireditvah, lahko preiskovalni sodnik na predlog policije odredi javljanje na območni policijski postaji ob začetku vnaprej določenih športnih prireditev.

Ali se lahko oseba, ki ji je izrečen ukrep prepovedi udeležbe na športnih prireditvah, pritoži?

Oseba se lahko zoper odločitev preiskovalnega sodnika v osmih dneh pritoži na zunajobravnavni senat okrožnega sodišča, ki o pritožbi odloči v 15 dneh od prejema pritožbe. Pritožba zoper odločitev preiskovalnega sodnika ne zadrži izvršitve.

PREKINITEV POTOVANJA

Novo policijsko pooblastilo prekinitev potovanja

na športno prireditev omogoča ukrepanje policistov zoper skupino oseb, ki potuje na športno prireditev in že pred odhodom na izhodiščnem kraju potovanja ali med potovanjem krši javni red ter kljub opozorilom in ukazom policistov s takimi dejanji ne preneha. Namen pooblastila je preprečitev nadaljnjih kršitev na potovanju in hkrati prepoved dostopa do športne prireditve. Gre za znatno kršenje javnega reda, ki odstopa od običajnih, sprejemljivih aktivnosti navijaških skupin, ocena konkretne situacije pa kaže na nevarnost nadaljnjih kršitev.

Prekinitev potovanja oziroma dostop do kraja športne prireditve policisti odredijo ustno, ta pa traja, dokler se športna prireditev ne konča in se udeleženci ne razidejo.

Dobro je vedeti, da se prepoved potovanja na športno prireditev ali druga podobna javna zbiranja iz že opisanih razlogov izreče tudi tako, da se prepove nadaljnja vožnja s konkretnim prevoznim sredstvom (npr. z avtomobilom, vlakom ali avtobusom) proti kraju prireditve.

PRIDRŽANJE

Pridržanje je odvzem prostosti osebe in predstavlja enega od najhujših posegov v človekove pravice in svoboščine. Poseg v pravico do osebne svobode je dovoljen le v primerih in po postopku, ki ga določa zakon, in lahko traja le nujno potreben čas. Pri pridržanju gre za obliko omejitve osebne svobode, ko se določeno osebo zapre za določen čas v nek prostor, kar za začasno omejitev gibanja in privedbo ne velja.

To pooblastilo je določeno v več zakonih. Pridržanje je ukrep, katerega namen je, da se določenim osebam onemogoči izvrševanje nadaljnjih kaznivih ravnanj (kazniva dejanja ali prekrški) ter da se zagotovijo določena dejanja v postopku o prekršku oziroma v kazenskem postopku. Poleg tega smejo policisti odrediti pridržanje, da se vzpostavi javni red, ki je moten ali ogrožen, če javnega reda ni mogoče drugače vzpostaviti, če ni mogoče odvrniti ogrožanja zaradi kršitve odrejene prepovedi približevanja ali odrejene prepovedi udeležbe na športnih prireditvah, če morajo osebo izročiti tujim varnostnim organom ali so jo sprejeli od tujih varnostnih organov in jo morajo izročiti pristojnemu organu, kakor tudi za preprečitev nadaljnje vožnje vozniku, ki v cestnem prometu vozi vozilo pod vplivom alkohola.

Vsa pridržanja, ki jih izvaja policist, so časovno omejena, kar pa ne pomeni, da policist osebo pridrži za maksimalno dovoljen čas. Policist mora pridržano osebo izpustiti takoj, ko minejo razlogi, zaradi katerih je bilo pridržanje odrejeno, najkasneje pa v roku, ki ga določa zakon. Pridržanje se začne v trenutku, ko ga odredi policist. Čas trajanja policijskega postopka do odreditve pridržanja pa se všteje v čas trajanja pridržanja. Časovna omejitev pridržanja je v posameznih zakonih različna, podrobni opisi pa sledijo v nadaljevanju.

Katere pravice ima pridržana oseba?

Pravice oseb, pridržanih v policijskih postopkih, so opredeljene v različnih pravnih aktih, tako v Ustavi Republike Slovenije kot Zakonu o kazenskem postopku, Zakonu o prekrških in Zakonu o nalogah in pooblastilih policije. Pridržana oseba ima naslednje pravice, s katerimi jo mora policist seznaniti v njenem maternem jeziku ali jeziku, ki ga razume (sicer policist zagotovi tolmača):

- Seznanitev s pridržanjem in razlogi za pridržanje. Osebo, zoper katero je odrejeno pridržanje, mora policist seznaniti z razlogi, zaradi katerih je do pridržanja prišlo.

- Pravica do zagovornika in pravica do molka.
Če oseba, ki ji je odvzeta prostost, zahteva pomoč zagovornika, mora policist do prihoda zagovornika odložiti vsa dejanja, ki so usmerjena v dokazovanje kaznivega ravnanja, razen tistih, ki bi jih bilo nevarno odlašati. Odlog lahko traja največ dve uri od tedaj, ko je bila osebi dana možnost, da obvesti zagovornika. Na policijskih enotah imajo sezname odvetnikov, ki jih lahko oseba svobodno izbere. Policist zagovornika seznanj z ukrepom in mu omogoči neoviran stik in pogovor s pridržano osebo. Pogovora ne sme poslušati, lahko pa ju vizualno nadzira. Pravica do molka pa zagotavlja, da pridržana oseba ob odvzemu prostosti ne bo proti svoji volji postala vir obtožb zoper samega sebe.
- Pravica do obveščanja bližnjih.
Pridržanje osebe je lahko kratkotrajno ali pa traja tudi več ur. Osebo, ki jo izbere pridržani, je treba obvestiti vselej, kadar pridržana oseba to želi. Pridržani tuji državljan ima pravico zahtevati, da se o odvzemu njegove prostosti obvesti diplomatsko-konzularno predstavništvo njegove države.
- Druge pravice.
Na zahtevo pridržane osebe policisti o pridržanju takoj obvestijo njenega delodajalca, pristoj-

ni center za socialno delo, da prevzame skrb za otroke ali druge osebe, za katere sicer skrbi pridržana oseba, ali drug organ ali osebo, če je treba poskrbeti za živali ali zavarovanje premoženja.

Če pridržana oseba potrebuje nujno medicinsko pomoč, jo mora policist zagotoviti skladno s predpisi, ki urejajo nujno medicinsko pomoč, ne glede na to, ali jo oseba zahteva ali ne. Pridržana oseba ima pravico, da jo na njene stroške pregleda zdravnik, ki ga sama izbere.

Dobro je vedeti, da pridržane osebe pri uveljavljanju pravic ne zavezuje njena morebitna predhodna odločitev, da se jim odpoveduje, in da jih lahko uveljavlja kadarkoli.

Policist mora skrbeti za varnost pridržane osebe od odvzema prostosti do izpustitve iz prostorov za pridržanje. Oseba mora biti pridržana v primernih prostorih, ki ustrezajo varnostnim, zdravstvenim in higienskim zahtevam. Izjemoma je glede na okoliščine lahko oseba pridržana tudi v drugih prostorih, službenem vozilu ali zdravstveni ustanovi. Ves čas pridržanja policisti nadzirajo pridržano osebo s

pomočjo tehničnih sredstev za video- ali avdionadzor ter z neposrednim fizičnim nadzorom.

Pridržana oseba ima pravico komunicirati s pristojnimi državnimi oziroma mednarodnimi institucijami ali organizacijami s področja varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin, kot so zlasti varuh človekovih pravic, pristojna državna oziroma mednarodna sodišča, drugi državni oziroma mednarodni nadzorni organi ter nevladne ali humanitarne organizacije. Pobudo, prošnjo ali pritožbo ima pridržana oseba pravico oddati v zaprti kuverti, policisti pa nimajo pravice do vpogleda v pisanje. Tako pisanje morajo policisti takoj, ko je mogoče, po pošti poslati naslovniku, če ta ni znan, pa varuhu človekovih pravic. Pri uveljavljanju pravice do komuniciranja pridržane osebe z varuhom človekovih pravic po telefonu, telefonski klic vzpostavi policist, nato pa ji omogoči pogovor.

Pridržani osebi je treba zagotoviti prehrano in stalen dostop do pitne vode in sanitarij. Osebi, ki je pridržana več kot 12 ur, morajo biti zagotovljeni trije obroki hrane na dan, drugim pa pripada praviloma suhi obrok hrane. Prehrana se praviloma ne zagotavlja osebam, ki so očitno pod vplivom alkohola, prepovedanih drog, psihoaktivnih zdravil ali drugih psihoaktivnih snovi. Pravica do prehrane

vključuje tudi zagotovitev posebne prehrane zaradi bolezni ali osebnega pričanja.

Osebi, ki je v prostoru za pridržanje več kot 12 ur, morajo policisti omogočiti gibanje na prostem, razen če varnostni razlogi tega ne dopuščajo. Pridržana oseba ima pravico do nepretrganega osemurnega počitka v 24 urah.

Če je oseba v prostor za pridržanje pripeljana v mokrih oziroma neustreznih oblačilih (pomankljivo oblečena glede na letni čas, vremenske razmere ipd.), ji policist za čas pridržanja zagotovi primerno oblačilo ali obutev, ki jo pridobi od njenih bližnjih in sorodnikov, ki jih predlaga pridržana oseba, od pristojnega centra za socialno delo ali humanitarnih organizacij.

Kdaj sme policist pridržati osebo?

Policist sme odrediti pridržanje pod točno določenimi pogoji, ki jih opredeljujejo naslednji zakoni:

- Zakon o nalogah in pooblastilih policije,
- Zakon o kazenskem postopku,
- Zakon o prekrških in
- Zakon o pravilih cestnega prometa.

Poleg zgoraj navedenih zakonov, ki urejajo pridržanje oseb, v slovenskem pravnem redu z vidika ustavno zagotovljenih pravic obstajata še dve posebnosti, ki sta določeni v:

- Zakonu o sodelovanju v kazenskih zadevah z državami članicami Evropske unije in
- Zakonu o nadzoru državne meje.

Pridržanje po Zakonu o nalogah in pooblastilih policije

Policisti smejo pridržati osebo, ki moti ali ogroža javni red, če javnega reda ne morejo drugače vzpostaviti ali če ogrožanja ne morejo drugače odvrniti ali osebo, ki krši odrejeno prepoved približevanja ali odrejeno prepoved udeležbe na športnih prireditvah, ali osebo, ki jo je treba izročiti tujim varnostnim organom ali je bila sprejeta od tujih varnostnih organov in jo je treba izročiti pristojnemu organu.

Pridržanje sme trajati le nujno potreben čas, vendar največ 12 ur, pridržanje osebe, ki jo je treba izročiti tujim varnostnim organom ali ki je bila sprejeta od tujih varnostnih organov, pa največ 48 ur.

Dobro je vedeti, da mora biti pridržani osebi izdan in vročen sklep o pridržanju v šestih urah od odreditve pridržanja. Pridržana oseba ima, dokler traja pridržanje, pravico do pritožbe zoper sklep o pridržanju. Policist, ki izvaja pridržanje, poskrbi, da se pritožba zoper sklep o pridržanju takoj pošlje pristojnemu okrožnemu sodišču. O pritožbi pristojno okrožno sodišče odloči v 48 urah, pritožba pa ne zadrži izvršitve sklepa o pridržanju.

Pridržanje po Zakonu o kazenskem postopku

Če obstajajo razlogi za sum, da je bilo storjeno kaznivo dejanje, zaradi katerega se storilec preganja po uradni dolžnosti, mora policija ukreniti vse potrebno, da se odkrije storilec kaznivega dejanja, da se storilec ali udeleženec ne skrije ali da ne pobegne, da se odkrijejo in zavarujejo sledovi kaznivega dejanja in predmeti, ki utegnejo biti dokaz, in da se zberejo vsi podatki, ki bi utegnili biti koristni za uspešno izvedbo kazenskega postopka. Da bi policisti opravili vse te naloge, smejo uporabiti vse ukrepe in pooblastila, ki jih določa Zakon o kazenskem postopku. Med te ukrepe spada tudi pridržanje oseb, ki pomeni odvzem prostosti.

Pridržanje po Zakonu o kazenskem postopku lahko traja, dokler trajajo razlogi, največ pa 48 ur. Po poteku tega časa mora policist pridržano osebo izpustiti ali pa jo privedi k preiskovalnemu sodniku.

Kdaj lahko policist pridrži osebo med preiskovanjem kaznivega dejanja?

Policist lahko pridrži določeno osebo (osumljenca), če obstajajo utemeljeni razlogi za sum, da je ta oseba storila kaznivo dejanje, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti, pridržanje pa je potrebno zaradi ugotovitve istovetnosti, preverjanja alibija, zbiranja obvestil in dokaznih predmetov o kaznivem dejanju, zoper osumljenca pa mora obstajati eden od pripornih razlogov:

- oseba se skriva, ni mogoče ugotoviti njene istovetnosti ali okoliščine kažejo na nevarnost, da bo pobegnila;
- obstaja upravičena bojazen, da bo ta oseba uničila sledove kaznivega dejanja, ali
- če teža, način storitve ali okoliščine, v katerih je bilo kaznivo dejanje storjeno, in njene osebne lastnosti, prejšnje življenje, okolje in razmere, v katerih živi, ali kakšne druge posebne okoliščine kažejo na nevarnost, da bo ponovila kaznivo de-

janje, dokončala poskušeno kaznivo dejanje ali storila kaznivo dejanje, s katerim grozi.

Policist sme odrediti pridržanje tudi zoper osebo, za katero obstaja utemeljen sum, da je storila kaznivo dejanje, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti, ki se obravnava v skrajšanem kazenskem postopku (predviden za kazniva dejanja, za katera je predpisana denarna kazen ali zapor do treh let). Ob tem mora biti izpolnjen pogoj iz prve zgoraj navedene alineje ali pa eden od pogojev, navedenih v drugi ali tretji zgornji alineji, ko gre za kazniva dejanja zoper javni red in mir, zoper spolno nedotakljivost ali za kaznivo dejanje s prvinami nasilja, za katera se sme izreči kazen zapora dveh let, ali za druga kazniva dejanja, za katera se lahko izreče kazen zapora treh let.

Dobro je vedeti, da mora policist pridržani osebi izdati odločbo v pisni obliki, če pridržanje traja več kot šest ur. V odločbi mora navesti razloge za odvzem prostosti in odreditev pridržanja. Pridržana oseba ima, dokler traja pridržanje, pravico do pritožbe zoper odločbo o pridržanju na senat pristojnega sodišča, ki mora o pritožbi odločiti v 48 urah. Pritožba ne zadrži ukrepa odvzema prostosti.

Pridržanje po Zakonu o prekrških

Policist lahko ob izpolnjenih zakonskih pogojih na podlagi Zakona o prekrških pridržati osebo pod vplivom alkohola ali drugih psihoaktivnih snovi ali osebo, ki jo je zalotil pri storitvi prekrška.

Kdaj sme policist pridržati osebo, ki je pod vplivom alkohola ali drugih psihoaktivnih snovi?

To pridržanje je preprečevalnega pomena, saj oseba pod vplivom alkohola ali drugih psihoaktivnih snovi pogosto ogroža javni red pa tudi svojo osebno varnost. Zakon o prekrških določa, da sme policist odrediti pridržanje do iztreznitve oziroma dokler kršitelj ni sposoben obvladovati svojega ravnanja, ko so izpolnjeni naslednji zakonski pogoji:

- da gre za osebo pod vplivom alkohola ali drugih psihoaktivnih snovi,
- da je taka oseba zalotena pri prekršku,
- da obstaja nevarnost, da bo taka oseba še naprej delala prekrške (s prekrškom nadaljevala, ga ponovila ali storila novega).

Vsi trije pogoji morajo obstajati kumulativno, kar pomeni, da se lahko pridržanje odredi le, če so iz-

polnjeni vsi trije pogoji hkrati. Pridržanje sme trajati le do iztreznitve oziroma dokler oseba ni sposobna obvladovati svojega ravnanja, vendar največ 12 ur.

Oseba je pod vplivom alkohola ali psihoaktivnih snovi, če se tako ugotovi v skladu z zakonom ob uporabi ustreznih tehničnih sredstev in naprav ali če iz njenega videza, ravnanja, psihofizičnega stanja ter drugih okoliščin izhaja, da ni zmožna obvladovati svojega ravnanja.

Dobro je vedeti, da mora policist vpliv alkohola ali psihoaktivnih snovi ugotavljati z ustreznimi tehničnimi sredstvi ali s strokovnim pregledom, če obravnava kazniva dejanja ali ugotavlja prisotnost teh snovi pri udeležencih v cestnem prometu. Pri ostalih kršitvah pa glede prisotnosti teh snovi zadošča ocena policista, ki temelji na videzu, ravnanju, psihofizičnemu stanju ter drugih okoliščinah kršitelja. Gre za zunanje znake vpliva alkohola ali psihoaktivnih snovi pri kršitelju, kot so npr. motne in kalne oči, zatikajoč ali jecljajoč govor, negotova hoja, nekontrolirani gibi, nagnjenost k razbijanju in pretepanju ali agresivnost.

Kdaj sme policist pridržati osebo, ki jo je zalotil pri storitvi prekrška?

V poglavju o privedbi smo omenili, da sme policist na podlagi Zakona o prekrških brez odredbe privedi nekoga, ki ga je zalotil pri prekršku, če ne more ugotoviti njegove istovetnosti, če oseba nima stalnega prebivališča ali če bi se z odhodom zaradi prebivanja v tujini lahko izognila odgovornosti za prekršek ali če so okoliščine, ki upravičujejo oceno, da bo storilec nadaljeval s prekrškom ali da ga bo ponovil, ali če obstaja upravičena bojazen, da bo storilec skrnil, uničil ali odvrigel dokaz o prekršku. V teh primerih mora policist osebo brez odlašanja privedi sodniku za prekrške.

Če je izpolnjen eden od omenjenih pogojev za privedbo, lahko policist odredi pridržanje pod naslednjima pogojema:

- da je bila oseba zalotena pri storitvi prekrška v času, ko sodišče ne dela, in
- da obstaja nevarnost, da bo storilec pobegnil ali da bo nadaljeval s prekrškom ali prekršek ponovil, ali če obstaja upravičena bojazen, da bo skrnil, uničil ali odvrigel dokaz o prekršku.

Dobro je vedeti, da predvidena privedba zalotnega storilca prekrška včasih ni mogoča, ker sodišče ne dela. V teh primerih lahko policist, dokler privedba ni mogoča, osebo pridrži, vendar največ za 12 ur. Pri tem ni pogoj, da je storilec pod vplivom alkohola ali drugih psihoaktivnih snovi.

Pridržanje po Zakonu o pravilih cestnega prometa

Na najhujše posledice prometnih nesreč v Republiki Sloveniji je v preteklih letih pretežno vplivala prisotnost alkohola in drugih psihoaktivnih snovi pri voznikih motornih vozil. Namen pridržanja je takojšnja izločitev nevarnih voznikov, ki bi z nadaljevanjem kršitev v cestnem prometu utegnili ogroziti druge udeležence in sebe.

Kdaj sme policist pridržati osebo, ki vozi motorno vozilo pod vplivom alkohola ali drugih psihoaktivnih snovi?

Policist pridrži voznika motornega vozila:

- pri katerem je bilo s sredstvi ali napravami za ugotavljanje alkohola ugotovljeno, da ima v

organizmu več kot 1,10 grama alkohola na kilogram krvi ali več kot 0,52 miligrama alkohola v litru izdihanega zraka;

- ki odkloni preizkus s sredstvi ali napravami za ugotavljanje alkohola ali strokovni pregled;
- ki oporeka rezultatu preizkusa z indikatorjem alkohola v izdihanem zraku in mu policist odredi preizkus z merilnikom alkohola v izdihanem zraku, pri katerem se ugotovi najmanj vrednost iz prve alineje, ali ki oporeka rezultatu preizkusa z indikatorjem alkohola v izdihanem zraku, pri katerem se ugotovi najmanj vrednost iz prve alineje, in mu policist odredi strokovni pregled;
- pri katerem je bila s preizkusom z napravo ali s sredstvom za hitro ugotavljanje prisotnosti prepovedanih drog, psihoaktivnih zdravil ali drugih psihoaktivnih snovi v organizmu ugotovljena prisotnost teh snovi ali pri katerem je bil na podlagi predpisanega postopka za prepoznavo znakov oziroma simptomov prepoznani znak ali simptom, ki je posledica teh snovi v organizmu, in so bili pri zdravniškem pregledu zaznani znaki motenj, ki lahko povzročijo nezanesljivo ravnanje v prometu;
- ki je odklonil sodelovanje pri preizkusu z napravo ali s sredstvom za hitro ugotavljanje prisotnosti prepovedanih drog, psihoaktivnih zdravil ali drugih psihoaktivnih snovi v organizmu ali pri predpisanem postopku za prepoznavo znakov oziroma

- simptomov, ki so posledica teh snovi v organizmu, ali če preizkusa ali postopka ni bilo mogoče opraviti zaradi drugega razloga in so bili pri zdravniškem pregledu zaznani znaki motenj, ki lahko povzročijo nezanesljivo ravnanje v prometu, ali
- ki zaradi zdravstvenega stanja ali zaradi drugega z njim povezanega objektivnega vzroka ne more opraviti preizkusa alkoholiziranosti ali preizkusa ne opravi po navodilih proizvajalca in so bili pri zdravniškem pregledu zaznani znaki motenj, ki lahko povzročijo nezanesljivo ravnanje v prometu.

Pridržanje voznika motornega vozila lahko traja največ 12 ur, vendar ne manj kot 6 ur, pri čemer se upošteva ravnanje voznika motornega vozila v času pridržanja in ugotovljena količina alkohola.

Dobro je vedeti, da se policist glede na konkretne okoliščine (ravnanje voznika, stopnja alkohola, ...) lahko odloči, da pridržanja ne odredi: če se vozniku motornega vozila ob izpolnjevanju zakonskih pogojev začasno zaseže vozilo, če je kraj postopka neposredno pred objektom, v katerem voznik motornega vozila dejansko biva, ali če je zagotovljen prevoz voznika motornega vozila na naslov, na katerem dejansko prebiva.

Odvzem prostosti po Zakonu o sodelovanju v kazenskih zadevah z državami članicami Evropske unije

Na podlagi prenosa evropskih predpisov Slovenija sodeluje v kazenskih zadevah z drugimi članicami EU. Med predvidenimi ukrepi je tudi medsebojno priznavanje in izvrševanje odločb pravosodnih organov zaradi prijetja in predaje oseb, zasega in odvzema predmetov, začasnega zavarovanja zahtevkov za odvzem premoženjske koristi in odvzema premoženjske koristi. Z namenom prijetja in predaje osebe zaradi izvedbe kazenskega postopka ali izvršitve kazni zapora oziroma varnostnega ali drugega ukrepa kazenskega sodišča, ki se izvršuje z odvzecom prostosti, izda pravosodni organ države članice evropski nalog za prijetje in predajo. Na podlagi takega naloga preiskovalni sodnik izda odredbo za privedbo osebe, ki jo izvrši policija. Policisti tako osebo takoj privedejo k preiskovalnemu sodniku.

Policisti smejo tudi brez odredbe preiskovalnega sodnika prijeti osebo, za katero je bil izdan evropski nalog za prijetje in predajo in za katero je razpisano iskanje v Schengenskem informacijskem sistemu ter obstaja nevarnost, da bi pobegnila ali se skrila. Taki osebi policisti odvzamejo prostost in

jo takoj, najkasneje pa v 24 urah, privedejo k preiskovalnemu sodniku.

Zadržanje po Zakonu o nadzoru državne meje

Med izvajanjem mejne kontrole smejo policisti za nujno potreben čas zadržati osebo, ki namerava ali je že prestopila mejno črto in glede katere obstaja razlog za sum, da je nedovoljeno prestopila državno mejo, zadržanje pa je potrebno zaradi ugotovitve vseh dejstev in okoliščin prehajanja državne meje.

Prav tako lahko zadržijo tujca, ki ne izpolnjuje pogojev za vstop v državo in ga zaradi utemeljenih razlogov ni mogoče takoj napotiti iz države.

Če zadržanje traja več kot 6 ur, morajo policisti osebi izdati pisno odločbo, zadržanje pa ne sme trajati več kot 48 ur.

Dobro je vedeti, da se izvajanje policijskega pooblastila zadržanja ne nanaša samo na območja mejnih prehodov, temveč smejo policisti to pooblastilo uporabiti tudi v notranjosti države.

UPORABA PRISILNIH SREDSTEV

Za preprečitev ali odvrnitev nevarnosti, če z opozorilom, ukazom ali izvedbo drugih pooblastil policisti ne morejo uspešno opraviti policijske naloge, je zakonodajalec določil možnost uporabe prisilnih sredstev, s katerimi lahko policist posameznika prisili k neki storitvi ali opustitvi. Ta segment policijskih pooblastil je najbolj invaziven v odnosu policista do posameznika, vendar je v posameznih primerih nujno potreben.

Policist lahko pri svojem delu uporablja različna z zakonom določena prisilna sredstva, ki morajo biti tipizirana. Izjemoma smejo policisti za vklepanje in vezanje oseb, prisilno ustavljanje prevoznih sredstev ali če je neposredno ogroženo njihovo življenje ali življenje drugih oseb, uporabiti tudi druga priročna sredstva in načine. To smejo storiti, ko nimajo druge možnosti, če so ta priročna sredstva in načini z vidika pričakovanih posledic uporabe primerljivi in ustrezni.

Pred uporabo prisilnih sredstev policisti ukažejo osebi, kaj mora storiti ali opustiti, in jo opozorijo, da bodo ob neupoštevanju ukaza uporabili prisilno sredstvo, razen če okoliščine tega ne dopuščajo.

Vrsta in intenziteta uporabljenega prisilnega sredstva mora biti sorazmerna načinu, sredstvu in moči upiranja ali napada osebe. Zakon določa, da je upiranje vsako nezakonito ravnanje, s katerim oseba policistu otežuje ali onemogoča izvedbo zakonite policijske naloge. Pri pasivnem upiranju oseba ne upošteva policistovega zakonitega ukaza ali s svojim nezakonitim ravnanjem otežuje ali onemogoča izvedbo zakonite policijske naloge, tako da se usede, uleže, obrne v stran ali drugače podobno ravna. Aktivno upiranje pa je upiranje z orožjem, nevarnim orodjem, drugim predmetom ali snovjo, živaljo ali s telesno silo, pri čemer oseba, ki se upira, policistu namerava preprečiti izvedbo zakonite policijske naloge. Za aktivno upiranje štejejo tudi pozivanje k upiranju, beg osebe in ogrožanje. Ogrožanje pomeni, da oseba s svojim položajem, kretnjami ali ravnanjem kaže, da bo napadla policista ali drugo osebo ali objekt, ki ga policist varuje. Napad zakon opredeljuje kot vsako nezakonito neposredno aktivnost osebe s telesno silo, z živaljo, orožjem, orodjem ali drugim predmetom ali snovjo, s katero namerava policista ali drugo osebo poškodovati ali ji vzeti življenje ali ogroziti varnost objekta, ki ga policist varuje.

Policisti smejo prisilno sredstvo uporabljati, dokler namen uporabe ni dosežen ali dokler se ne izkaže, da namena ne bo mogoče doseči.

Policisti prisilnih sredstev ne smejo uporabiti proti otrokom, vidno bolnim, starim, onemoglim osebam, vidno težkim invalidom in vidno nosečim ženskam, razen če jih je treba privedi ali pridržati in policisti ne morejo drugače obvladati njihovega upiranja ali napada ali če ogrožajo svoje življenje, življenje ljudi, premoženje ali če je zaradi drugih okoliščin njihovo življenje ali zdravje neposredno ogroženo.

Če je zaradi uporabe prisilnih sredstev oseba poškodovana, ji morajo policisti takoj, ko okoliščine dopuščajo, zagotoviti prvo pomoč ali zdravniško pomoč. Če poškodovani ostane na zdravljenju v zdravstveni ustanovi, policisti o tem obvestijo njegove bližnje, razen če poškodovani temu nasprotuje.

Katera prisilna sredstva lahko uporabijo policisti?

Pri opravljanju policijskih nalog smejo policisti uporabiti naslednja prisilna sredstva:

- sredstva za vklepanje in vezanje,
- telesno silo,
- plinski razpršilec,
- palico,

- službenega psa,
- sredstva za prisilno ustavljanje prevoznih sredstev,
- konjenico,
- posebna motorna vozila,
- vodni curek,
- plinska sredstva in druga z zakonom določena sredstva za pasivizacijo in strelno orožje.

Sredstva za vklepanje in vezanje

Sredstva za vklepanje in vezanje so namenjena varni izvedbi policijskega postopka. Namenjena so varnosti policista kot tudi osebe v postopku. Med ta sredstva spadajo:

- lisice (kovinska, med seboj povezana obroča za vklepanje rok ali nog);
- pasovi s sistemom za vklepanje oziroma vezanje rok in nog, plastična zatega (posebej prilagojena za vezanje);
- vrstica ali druga priročna sredstva, kot so lepilni trak, pas, vezalke ipd. Slednja morajo policisti prenehati uporabljati takoj, ko lahko uporabijo tipizirana sredstva.

Kateri so pogoji za uporabo sredstev za vklepanje in vezanje?

Policist sme uporabiti ta sredstva, če je glede na okoliščine mogoče pričakovati, da se bo oseba upirala ali samopoškodovala, napadla ali pobegnila, ali če je to nujno za varno izvedbo privedbe ali pridržanja. Sredstva za vklepanje in vezanje so najmilejše prisilno sredstvo. Za njihovo uporabo morajo obstajati okoliščine (odvisne od kraja in časa izvedbe policijskega postopka, psihofizičnega stanja osebe, podatkov o osebi, policijskih izkušenj, obnašanja in ravnanja osebe ipd.), na podlagi katerih je mogoče pričakovati, da se bo oseba upirala, samopoškodovala, napadla ali pobegnila. To je edino prisilno sredstvo, ki ga smejo policisti uporabiti še preden se oseba upira, napade ali se poskuša samopoškodovati.

Policijski pooblastili privedba in pridržanje sta posebej izpostavljeni, saj je v policijski praksi njuno izvajanje z vidika varnosti še posebej zahtevno in tvegano. Tudi pri izvedbi teh pooblastil morajo obstajati zgoraj navedene okoliščine, ki za varno izvedbo privedbe ali pridržanja zahtevajo uporabo sredstev za vklepanje in vezanje.

Telesna sila

Uporaba telesne sile je:

- neposredna uporaba sile policistov s strokovnimi prijemi, udarci in meti, strokovni pritiski;
- individualna ali skupinska uporaba telesne sile za potiskanje, odiranje, prenašanje ali razdvajanje oseb ter
- individualna ali skupinska uporaba ščita za potiskanje, odiranje ali razdvajanje oseb ali palice za izvedbo strokovnih prijemov, pritiskov, potiskanje, odiranje, prenašanje ali razdvajanje oseb.

Za obvladovanje pasivnega upiranja policisti uporabijo udarce in mete le, če ugotovijo, da s strokovnimi prijemi ali z uporabo drugih oblik telesne sile ne bodo dosegli namena uporabe.

Dobro je vedeti, da smejo policisti uporabiti oblike in načine uporabe telesne sile, ki izhajajo iz različnih borilnih veščin in policijske prakse in so opredeljeni v internih aktih policije, policisti pa so usposobljeni za njihovo uporabo (tako npr. klofuta ni uporaba prisilnega sredstva telesne sile).

Kateri so pogoji za uporabo telesne sile?

Telesno silo smejo policisti uporabiti, če ne morejo drugače:

- obvladati upiranja osebe,
- odvrniti napada ali
- preprečiti samopoškodbe osebe.

Vedno, ko policisti uporabljajo to prisilno sredstvo, gre za obvladovanje upiranja osebe ali odvrnitev napada nase ali koga drugega. Preprečitev samopoškodbe kot eden od pogojev za uporabo telesne sile je določen zato, ker morajo policisti preprečiti samopoškodbo osebe tudi, ko ne gre za upiranje osebe ali napad nanje ali koga drugega, pri čemer pa je pogosto treba uporabiti telesno silo. Poleg tega pa je z izrecno navedbo tega pogoja poudarjena tudi ena od osnovnih nalog policije – varovanje življenja, osebne varnosti in premoženja ljudi.

Plinski razpršilec

Plinski razpršilec je izjemno učinkovito obrambno sredstvo, namenjeno začasni onesposobitvi agresivnega kršitelja. Gre za pršilo z dražilno substanco. Policist ga uporabi tako, da s pritiskom na spro-

žilec dražilno substanco sprosti neposredno proti obrazu oziroma zgornjemu delu telesa osebe.

Kateri so pogoji za uporabo plinskega razpršilca?

Pogoji za uporabo plinskega razpršilca so enaki kot za uporabo telesne sile, zato je odločitev policista, ali naj uporabi plinski razpršilec ali telesno silo, odvisna od vsakega konkretnega policijskega postopka in okoliščin.

Uporaba plinskega razpršilca je pri pasivnem upiranju omejena oziroma delno prepovedana, saj z njegovo uporabo policist večinoma ne doseže namena in se kršitelj ne preneha upirati (npr. sedi na cesti, se drži za pult v gostinskem lokalu ali sedi na stolu in noče oditi s policisti ipd.). Za obvladovanje pasivnega upiranja smejo policisti uporabiti plinski razpršilec samo, če z uporabo drugih prisilnih sredstev niso dosegli namena ali drugih prisilnih sredstev ne morejo uporabiti, ocenijo pa, da bodo s plinskim razpršilcem kršiteljevo upiranje obvladali.

Palica

Palica je sredstvo, ki je posebej prirejeno za obram-

bo ali napad. Palica je ena od osnovnih prisilnih sredstev, ki jih policije po vsem svetu uporabljajo od njihovega nastanka dalje. Eden od razlogov za to je tudi dejstvo, da je na nek način podaljšek roke in zato omogoča delovanje z večje, varnejše razdalje. Že na prvi pogled izraža represivno funkcijo varnostnih organov in jim omogoča uspešno obvladovanje upiranja oseb v policijskih postopkih, odvrnitev napadov nanje ali koga drugega ter obvladovanje drugih oblik kršenja javnega reda. Palice, ki jih policije po svetu uporabljajo, so različnih oblik. Zakon za uporabo palice šteje neposredno uporabo gumijevke, palice z ročajem – tonfe ter zlozljive in druge tipizirane palice za udarjanje.

Dobro je vedeti, da policisti s palico ne smejo usmerjeno udarjati po vitalnih delih telesa, kot so glava, vrat ali genitalije, razen če je to nujno, ker oseba neposredno ogroža življenje policistov ali druge osebe.

Kateri so pogoji za uporabo palice?

Policisti smejo palico uporabiti, če je bila uporaba telesne sile ali plinskega razpršilca neuspešna ali

če glede na okoliščine ni mogoče pričakovati, da bi bila njuna uporaba uspešna. Za obvladovanje pasivnega upiranja policisti palice ne smejo uporabiti, razen če ne morejo uporabiti drugega, milejšega prisilnega sredstva, s katerim bi obvladali takšno upiranje. V praksi se lahko zgodi, da je zaradi sicer pasivnega upiranja osebe, ki je izrazito fizično močnejša ali spretnejša od policistov, izvedba nalog policije otežena ali onemogočena. V takih primerih je lahko uporaba palice edina možnost za uspešno izvedbo nalog policije.

Službeni pes

Službeni pes je zaradi svojih posebnih lastnosti izredno uporaben za opravljanje številnih policijskih nalog (predvsem pri vzdrževanju javnega reda in miru, iskanju ponesrečencev, pogrešanih oseb, prepovedanih drog in razstreliva itd.). Navzočnost policista s službenim psom na določenem kraju nedvomno vpliva na potencialne kršitelje, vendar se ne šteje za uporabo službenega psa kot prisilnega sredstva.

Dobro izurjen službeni pes je zelo učinkovito prisilno sredstvo. Policist pri opravljanju policijskih nalog psa uporabi za neposredno delovanje na

osebo. V pogojih za uporabo službenega psa kot prisilnega sredstva sta določena dva osnovna načina, in sicer z nagobčnikom in brez njega. V prvem primeru službeni pes na osebo, zoper katero ga policist uporabi, deluje s telesom, v drugem pa tudi z ugrizom. V obeh primerih ga policist lahko uporabi na povodcu in brez njega.

Zaradi preprečitve nepotrebnih poškodb pri osebi, zoper katero ga uporabi, mora policist službenega psa, če je le mogoče, ves čas nadzorovati.

Kateri so pogoji za uporabo službenega psa?

Zakon predpisuje natančne pogoje za uporabo službenega psa kot prisilnega sredstva, pri tem pa razlikuje med uporabo službenega psa v različnih situacijah:

- službenega psa z nagobčnikom in na povodcu smejo policisti uporabiti, če ne morejo drugače obvladati aktivnega upiranja ali odvrniti napada;
- službenega psa z nagobčnikom in brez povodca smejo policisti uporabiti, če ne morejo drugače preprečiti bega osebe ali odvrniti napada;
- službenega psa brez nagobčnika in na povodcu smejo policisti uporabiti, če ne morejo drugače:

- obvladati aktivnega upiranja z orožjem, nevarnim orodjem, drugimi nevarnimi predmeti ali snovmi ali odvrniti napada osebe s takimi predmeti ali snovmi,
 - obvladati aktivnega upiranja večjega števila oseb ali odvrniti njihovega napada,
 - odvrniti napada osebe, ki je fizično močnejša ali uporablja posebne spretnosti;
- službenega psa brez nagobčnika in brez povodca smejo policisti uporabiti, če ne morejo drugače:
- obvladati aktivnega upiranja z orožjem, nevarnim orodjem, drugimi nevarnimi predmeti ali snovmi ali odvrniti napada s takimi predmeti ali snovmi, če obstaja neposredna nevarnost za nastanek hude telesne poškodbe ali hujše posledice za policista ali koga drugega,
 - preprečiti bega osebe, ki je oborožena, ali ima pri sebi nevarno orodje, druge nevarne predmete ali snovi.

Sredstva za prisilno ustavljanje prevoznih sredstev

Sredstva za prisilno ustavljanje prevoznih sredstev so predmeti in naprave, s katerimi policisti voznika

prisilijo k ustavitvi prevoznega sredstva ali mu onemogočijo pobeg s prevoznim sredstvom.

Ta sredstva so bodičasti trakovi in bodičasta sredstva za preprečevanje nadaljnje vožnje, ki jih policisti položijo na vozišče in so prirejeni tako, da se ob navozu prevoznega sredstva nanje, predrejo in izpraznijo pnevmatike. Policisti pa lahko za ustavljanje prevoznih sredstev uporabijo tudi druga sredstva, ki voznika prisilijo k ustavitvi, kot so npr. druga vozila, plovila, mreže, elektronske naprave, zaščitne ograje, lesene, betonske ali kovinske ovire ter drugi materiali, ki se uporabijo kot ovira za preprečitev nadaljnje vožnje. Pri tem pa ne smejo uporabiti vozil, ki prevažajo nevarno blago ali žive živali.

Kateri so pogoji za uporabo sredstev za prisilno ustavljanje prevoznih sredstev?

Sredstva za prisilno ustavljanje prevoznih sredstev smejo policisti uporabiti za preprečitev:

- bega s prevoznim sredstvom osebi, zaloteni pri okoliščinah, ki kažejo na storitev kaznivega dejanja, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti;
- bega s prevoznim sredstvom osebi, ki ji je bila

odvzeta prostost ali za katero je bil izdan nalog za odvzem prostosti;

- nezakonitega prehoda s prevoznim sredstvom čez državno mejo osebi, ki ne upošteva zakonitega policistovega znaka ali ukaza za ustavitev;
- nadaljnje vožnje s prevoznim sredstvom osebi, ki je bila pred tem najmanj dvakrat pravilno ustavljena in ni upoštevala zakonitega policistovega znaka ali ukaza;
- nedovoljenega dostopa s prevoznim sredstvom do objekta, prostora ali območja, kjer se zadržuje, biva ali potuje varovana oseba, ali
- nadaljnje vožnje s prevoznim sredstvom osebi, ki ne upošteva zakonitega ukaza policista in poskuša nadaljevati ali nadaljuje vožnjo, pa ne izpolnjuje pogojev za vožnjo.

Policisti morajo pred uporabo sredstev za prisilno ustavljanje prevoznih sredstev izvesti vse ustrezne ukrepe, s katerimi zagotovijo varnost drugim udeležencem v prometu.

Uporaba prisilnih sredstev proti množici

Poleg prisilnih sredstev, ki so navedena v prejšnjih poglavjih (sredstva za vklepanje in vezanje, telesna sila, plinski razpršilec, palica in službeni pes),

sme policija ob večjih nemirih ali neredih uporabiti tudi konjenico, posebna motorna vozila, vodni curek ali plinska ter druga sredstva za pasivizacijo.

Uporaba vodnega curka, konjenice, posebnih motornih vozil in plinskih ter drugih sredstev za pasivizacijo

Uporaba vodnega curka pomeni usmerjen vodni curek pod pritiskom za potiskanje, odrivanje, razdvajanje ali razganjanje ljudi, tako da se z najmanjšimi škodljivimi posledicami vzpostavi javni red. Policisti vodni curek lahko uporabijo iz posebnega vozila (poimenovan vodni top), vodne črpalke ali iz vodovodnega omrežja.

Policijska konjenica je namenjena predvsem za vzdrževanje javnega reda in miru, kadar je ta huje ali množično kršen. Policisti pri varovanju javnih zbiranj izvajajo taktične postopke, ki se večinoma ne obravnavajo kot prisilno sredstvo (npr. spremljanje navijačev, ustrezna postavitve policistov s konji zaradi boljše preglednosti nad dogajanjem v množici ...), dokler ne gre za postopek s konji, pri katerem konj s telesom neposredno deluje na ljudi. Konjenica je zaradi izrednih lastnosti (ustrezno izurjenih) konjev zelo učinkovito prisilno sredstvo. S potiska-

njem, odirvanjem, razdvajanjem ali razganjanjem množice policisti s konji pri vzpostavljanju javnega reda ob hujših kršitvah delujejo usklajeno z drugimi policisti, ki sodelujejo pri varovanju javnih zbiranj.

Posebna motorna vozila so lahko običajna vozila z možnostjo za namestitev ograj in zaščitnih mrež (enoprostorci, terenska vozila) ali posebej prirejena vozila (npr. SOV – specialno oklepno vozilo), na katere se na sprednji del namesti posebna ograja. Uporabijo se kot pomoč pri vzdrževanju ali vzpostavljanju javnega reda ter tudi pri opravljanju drugih nalog policije, ko je treba zagotoviti pomoč ali večjo varnost. Ograja na vozilu se lahko uporabi za zadrževanje ali preusmerjanje ljudi ali za neposredno delovanje nanje s potiskanjem, z odirvanjem ali razganjanjem. Z zadrževanjem ali zaporo ulic policisti ljudem preprečijo dostop do določenega kraja, s preusmerjanjem množici spremenijo smer gibanja in ji preprečijo, da pride na določen kraj, ali jo preusmerijo na kraj, kamor želijo, da pride. Množico lahko potisnejo na določeno območje, z odirvanjem ali razganjanjem pa jo odstranijo z določenega območja.

Plinska in druga sredstva za pasivizacijo s svojim učinkom delujejo neposredno na osebe. Plinska

sredstva vsebujejo snovi, ki dražijo sluznice, zato povzročajo solzenje, kašljanje in otežujejo dihanje osebam, zoper katere so uporabljena. Druga sredstva za pasivizacijo so bombe ali izstrelki z zvočnim, svetlobnim ali dimnim učinkom ali s kombinacijo navedenih učinkov ter gumijasti izstrelki.

Kateri so pogoji za uporabo vodnega curka, konjenice, posebnih motornih vozil in plinskih ter drugih sredstev za pasivizacijo?

Ta prisilna sredstva smejo policisti uporabiti, ko je javni red huje in množično kršen in ga drugače ne morejo vzpostaviti. Sredstva so praviloma namenjena za delovanje proti množici, lahko pa so uporabljena tudi zoper posameznike. Najpogosteje se uporabljajo za potiskanje, odiranje, razdvajanje ali razganjanje množice. Poleg naštetega smejo policisti navedena sredstva uporabiti tudi ob nekaterih drugih primerih (teroristična dejanja, ugrabitve, prijetje osebe, ki se aktivno upira, napada, se zabarikadira ali drugače onemogoča izvedbo policijske naloge, ali ko policisti utemeljeno pričakujejo oborožen odpor, zaradi česar bi lahko bilo neposredno ogroženo življenje policista ali druge osebe).

Policisti lahko plinska in druga sredstva za pasivizacijo uporabijo po odredbi pooblaščen osebe (generalnega direktorja policije, direktorja policijske uprave ali policista, ki ga za to pooblasti) in le izjemoma samoiniciativno (ob napadu nanje ali na druge osebe ali če okoliščine zahtevajo takojšnje ukrepanje).

Dobro je vedeti, da policisti pred uporabo vodnega curka, konjenice, posebnih motornih vozil ali plinskih ter drugih sredstev za pasivizacijo množici ukažejo, da preneha s kršenjem javnega reda in naj se mirno razide. Prav tako jo opozorijo na uporabo teh sredstev, če ukaza ne bi upoštevala.

Strelno orožje

Strelno orožje je najhujša vrsta prisilnega sredstva, ki ga sme pri opravljanju policijskih nalog uporabiti policist. Posledice uporabe strelnega orožja so ponavadi hude, zato morajo biti skladno z načelom sorazmernosti pogoji za uporabo strelnega orožja določeni tako, da se lahko uporabi le, ko je ogroženo življenje policistov ali drugih oseb.

Predpisi določajo, da imajo policisti pravico in dolžnost imeti in nositi orožje in strelivo. Praviloma policisti nosijo službene pištole, izjemoma pa lahko nosijo tudi drugo strelno orožje.

Kateri so pogoji za uporabo strelnega orožja?

Pri opravljanju policijskih nalog smejo policisti uporabiti strelno orožje samo, če ne morejo drugače:

- odvrniti od sebe ali koga drugega sočasnega protipravnega napada, s katerim je ogroženo življenje, ali
- preprečiti, da bi oseba, ki ima v okoliščinah, ki kažejo na storitev kaznivega dejanja, za uporabo pripravljeno strelno orožje, eksplozivna sredstva ali druge nevarne predmete ali snovi, z njimi ogrozila življenje ene ali več oseb.

Za napad na policista ali drugo osebo se šteje tudi, če oseba seže po orožju, drugem nevarnem predmetu ali snovi, jih potegne ali poskusi potegniti ali drži v položaju, v katerem lahko v trenutku pride do napada.

Če oseba, zoper katero policisti smejo uporabiti strelno orožje, beži ali se umika proti skupini oseb

ali se v njej nahaja, smejo policisti streljati le, če oseba neposredno ogroža življenje oseb. Če se oseba nahaja v bližini državne meje ali se ji približuje, morajo policisti streljati tako, da izstrellek ne preleti državne meje.

Kakšen je postopek policista pri uporabi strelnega orožja?

Predpisi natančno urejajo postopek policista pri uporabi strelnega orožja ter s tem stremijo k temu, da kljub obstoju vseh pogojev za uporabo strelnega orožja policist poskuša z milejšimi načini doseči izvršitev policijske naloge. Predpisani sta policistovi dolžnosti, da osebo opozori na uporabo strelnega orožja in izstrelji opozorilni strel. Postopek tudi določa, da policist načeloma ne strelja v vitalne dele človekovega telesa, temveč le v tisti del telesa, ki bo napadalca ali bežečo osebo onеспособil za napad ali beg.

Policist mora pred uporabo strelnega orožja osebo opozoriti s klicem: »Stoj, policija, streljal bom!« Takoj po izrečenem opozorilu, da bo streljal, mora izstreliti še opozorilni strel v varno smer.

Ta policistova dolžnost pa ni absolutna. Včasih okoliščine ne dopuščajo izrekanja predhodnega

opozorila. To je predvsem v primeru neposrednega napada na policista ali koga drugega. Zato je predpisano, da mora policist osebo opozoriti in izstreliti opozorilni strel, če okoliščine to dopuščajo.

Kdaj sme policist voditi postopek z izvlečenim in naperjenim orožjem?

Izvajanje postopka z naperjenim orožjem ne pomeni uporabe strelnega orožja. Gre za tipizacijo policijskega postopka, pri čemer je predvidena stopnja nevarnosti pri izvajanju postopka taka, da zahteva posebno previdno ravnanje. Naperjeno orožje pomeni možnost hitrejšega policistovega odziva v primeru neposrednega napada osebe v postopku.

POLICIJSKA POOBLASTILA ZA VAROVANJE DOLOČENIH OSEB IN OBJEKTOV

Predpisi posebej določajo nekatera pooblastila policistov, ki jih ti izvajajo pri varovanju oseb, prostorov, objektov in okolišev objektov, ki so posebnega državnega pomena. Policisti pri tem načrtujejo, organizirajo, koordinirajo, usmerjajo, vodijo, nadzirajo in izvajajo ukrepe preventivno-operativnega, tehničnega in fizičnega varovanja.

Ukrepi policistov se izvajajo po različnih stopnjah intenzitete glede na oceno ogroženosti. Tako na primer šefa tuje države na državniškem, uradnem in delovnem obisku v Republiki Sloveniji varujejo po najvišji stopnji izvajanja ukrepov policije, predsednika Republike Slovenije in predsednika Vlade Republike Slovenije po nekoliko nižji stopnji. Po še nižjih stopnjah pa na primer predsednika Državnega zbora Republike Slovenije, ministra, pristojnega za zunanje zadeve, ministra, pristojnega za obrambo, ministra, pristojnega za notranje zadeve, predsednika Državnega sveta Republike Slovenije, predsednika Ustavnega sodišča Republike Slovenije, predsednika Vrhovnega sodišča Republike Slovenije ipd.

Policija na podlagi odredbe generalnega direktorja policije lahko varuje tudi druge državne funkcionarje ali pomembne tuje osebe, če je zaradi opravljanja njihove funkcije oziroma opravljanja javnih nalog resno ogroženo njihovo življenje in telo.

V okviru varovanja določenih oseb in objektov policisti poleg že opisanih pooblastil izvajajo tudi varnostno preverjanje oseb in akreditacijski postopek z namenom ugotavljanja varnostnih zadržkov tistih oseb, ki bi se lahko nahajale ali se že nahajajo pri varovani osebi ali varovanem objektu.

Dobro je vedeti, da smejo policisti zaradi zagotavljanja varnosti določenih oseb, objektov in okolišev objektov, ki so posebnega državnega pomena, omejiti dostop do prostora, kjer bodo potekali oziroma potekajo dogodki državnega pomena. Zaradi varovanja določenih varovanih oseb, ki so visoko ogrožene, smejo policisti imetnikom stanovanj, stanovanjskih hiš in drugih objektov, ki se nahajajo v neposredni bližini ali ob poti, kjer se bo zadrževala varovana oseba, ukazati, da v določenem času zaprejo okna, odstranijo vozila, smetnjake in druge predmete, ki bi lahko predstavljali oviro ali nevarnost za varovano osebo. Policisti smejo tudi zahtevati, da se za nujno potreben čas prepove ali omeji promet ter ustavijo dela na objektih, cestah in ob cestah, prepove lov, minerska dela in strelske vaje.

POLICIJSKA POOBLASTILA NA VODAH

Naloge, ki jih policisti opravljajo na morju in na celinskih vodah, so različne in v marsičem drugačne od nalog policistov na kopnem. Naloge policistov

so usmerjene predvsem v nadzor plovil, kontrolo oseb na plovilih in kontrolo oseb, ki se ukvarjajo z različnimi dejavnostmi na vodah. Poleg policijskih pooblastil, ki jih imajo pri opravljanju nalog na kopnem, smejo policisti:

- preveriti zastavo plovila,
- ustaviti plovilo,
- pregledati listine plovila, članov posadke in drugih oseb na plovilu,
- pregledati in dokumentirati območje pod vodno gladino, vključno z dnom,
- pregledati ali preiskati plovilo,
- ukazati prekinitev potopa potapljaču ter
- zasledovati, zajeti in odpeljati plovilo, člane posadke in druge osebe na plovilu na določeno mesto ali k pristojnemu organu.

Preverjanje zastave plovila

Zastava je znak državne pripadnosti plovila, zato obstajajo določena mednarodna pravila, kdaj mora imeti plovilo izobešeno zastavo. Če policist opazi, da določeno plovilo nima izobešene zastave, ali če sumi, da izobešena zastava ne odgovarja pripadnosti plovila, opozori poveljnika plovila, naj izobesi zastavo ali sporoči podatke o pripadnosti plovila.

Te zahteve policist praviloma posreduje s pomočjo avdionaprav (megafon). Če posadka plovila upošteva policistovo zahtevo, se postopek po preverjanju konča. V nasprotnem primeru ali ob sumu kaznivega dejanja ali prekrška pa policist zahteva, da poveljnik svoje plovilo ustavi.

Ustavitev plovila

Znak za ustavitev plovila daje policist z vidnim ali zvočnim signalom z razdalje, s katere lahko posadka kontroliranega plovila zazna znak. Znaki se lahko dajejo s svetilko, piščalko, signalno pištolo ali na drug z mednarodnimi pravili predpisan način. Ustavitev plovila pomeni zmanjšanje hitrosti ustavljenega plovila na hitrost, ki še zagotavlja njegovo varno plovo, na policistov ukaz pa tudi izključitev pogonskega sistema. Če se plovilo ne ustavi, obstaja pa sum, da so kršeni predpisi, mednarodne pogodbe ali pravila mednarodnega prava, se lahko policist odloči za zasledovanje plovila. Pri tem sme uporabiti sredstva, primerna za zaustavitev plovila.

Pregled listin plovila, članov posadke in drugih oseb na plovilu

Policisti smejo preveriti listine, ki jih morajo imeti

določene vrste plovil: vpisni list plovila (razvidna državna pripadnost, lastništvo plovila, namembnost, kategorija), potrdilo o usposobljenosti za upravljanje plovila, popis posadke (seznam članov posadke in potnikov), ladijski dnevnik (le za določene vrste ladij), knjigo in manifest tovora (razviden tovor in njegova razporeditev na ladji), dovoljenje za ribolov (če ga posadka opravlja ali ima na plovilu ribolovna sredstva). Naštete listine se nanašajo tako na člane posadke kot na morebitne potnike. Policisti lahko pregledajo listine na plovilu ali od poveljnika zahtevajo, da jih prinese na policijsko plovilo.

Dobro je vedeti, da sme policist ob neugodnih vremenskih razmerah ali zaradi varnosti posadke ter plovila poveljniku ustavljenega plovila ukazati, naj odpluje v najbližje zavetrje ali pristanišče, kjer konča policijski postopek.

Pregled in dokumentiranje območja pod vodno gladino, vključno z dnom

Če je zaradi razjasnitve določenih dejstev in okoliščin potrebno neposredno opazovanje, smejo

policisti pregledati in dokumentirati območje pod vodno gladino, vključno z dnom. Gre za primere iskanja utopljenec, podvodnih ogledov krajev kaznivih dejanj, iskanja predmetov, podvodnih pregledov plovil zaradi suma tihotapstva, odkrivanja krivolovcev ipd.

Območje pod vodno gladino (pregled ladij in ladijskih balastnih tankov, rek, jezer, sifonov, gramoznih jam, podvodnih jam, jaškov, kanalov, ribnikov, bazenov, raznih vodnih zapornic do višinskih jezer, ipd.) pregledajo in dokumentirajo policisti potapljači neposredno ali s pomočjo tehničnih sredstev.

Pregled in preiskava plovila

Policisti smejo pregledati plovilo, ko je treba neposredno preveriti dejstva in okoliščine, povezane z razlogi za zaustavitev plovila. Pregled plovila zajema pregled nadvodnega in podvodnega dela plovila, prostorov za vkrcavanje in izkrcavanje oseb, prtljage in tovora, prostorov za upravljanje plovila ter prostorov za zadrževanje potnikov in članov posadke. Pregled plovila zajema tudi pregled naprav, opreme plovila, prtljage in tovora na plovilu, ne pa tudi bivalnih kabin in skritih delov plovila. Vsak intenzivnejši poseg od naštetega pomeni preiskavo

plovila. Pri preiskavi bivalnih in skritih prostorov plovila mora policist ravnati po določenih o hišni preiskavi po zakonih, ki urejata kazenski ali prekrškovni postopek (pred izvedbo preiskave mora pridobiti odredbo pristojnega sodnega organa oziroma brez odredbe, če obstajajo zakonski pogoji za izvedbo hišne preiskave brez odredbe).

Prekinitev potopa potapljača

Izvajanje policijskih pooblastil pogosto zahteva takojšnje in odločno ukrepanje, zato smejo policisti potapljaču ukazati prekinitev potopa in na površju izvesti identifikacijski postopek in druge postopke. Če ukaza za prekinitev potopa ni mogoče izreči neposredno ustno, policisti za sporazumevanje uporabijo mednarodne standardne znake za sporazumevanje pod vodo.

Zasledovanje in zajetje plovila

Pregon in zajetje plovila, ki ne upošteva znakov policije za ustavitev, sta potrebna zaradi izvedbe drugih policijskih pooblastil. Če se ugotovi, da so poveljnik plovila, člani posadke ali druge osebe na plovilu kršile predpise, mednarodne pogodbe ali pravila mednarodnega prava in so izpolnjeni zakon-

ski pogoji za privedbo ali pridržanje, smejo policisti plovilo, člane posadke in druge osebe na plovilu odpeljati na določeno mesto ali k pristojnemu organu.

Policisti lahko zasledujejo plovilo tudi na odprto morje vse do trenutka, ko zasledovano plovilo zapluje v tuje teritorialne vode.

Ko se plovilo pri zasledovanju zaustavi, policist opravi pregled oziroma preiskavo plovila. Če poveljnik ustavljenega plovila noče omogočiti pregleda ali če je policist s pregledom listin ali s pregledom plovila ali na drug način ugotovil, da gre za kršitev predpisov, mednarodnih pogodb ali pravil mednarodnega prava, plovilo zajame in pripelje v najbližje pristanišče.

Zajetje plovila pomeni ukrep, s katerim policist prevzame nadzor nad plovilom. Gre za začasen ukrep zaradi privedbe posadke v postopek pri pristojnem organu.

ZBIRANJE OSEBNIH PODATKOV

Varstvo osebnih podatkov je temeljna pravica, opredeljena v ustavi. Informacijska zasebnost po-

meni, da ne sme nihče brez zakonite podlage ali posameznikove izrecne privolitve zbirati, uporabljati, obdelovati ali drugim posredovati informacij, ki spadajo med njegove osebne podatke (gre za podatke, ki kažejo na njegove lastnosti, stanja ali razmerja). Splošno varstvo osebnih podatkov ureja Zakon o varstvu osebnih podatkov, ki ureja varstvo podatkov, vsebovanih v zbirkah podatkov, njihovo zavarovanje, posameznikove pravice, evidence za potrebe varstva osebnih podatkov ter nadzor in spremljanje izvajanja zakona.

Dobro je vedeti, da cilj varstva osebnih podatkov ni varstvo podatkov samih, temveč varstvo posameznika, na katerega se ti podatki nanašajo. S tem se zagotavlja posameznikova informacijska zasebnost.

Kdaj lahko policisti posežejo v informacijsko zasebnost?

Policisti so na podlagi zakona upravičeni, da od oseb, zaradi opravljanja policijskih nalog, zbirajo osebne in druge podatke, vključno s podatki iz zaupnih razmerij oziroma poklicnih skrivnosti. V

praksi to pomeni, da opravljajo informativne razgovore in zbirajo obvestila, povezana s kaznivimi dejanji, prekrški ali drugimi varnostnimi vprašanji. Policisti zbirajo osebne podatke večinoma od oseb v postopku, od drugih oseb, ki o predmetu policijskega postopka kaj vedo, iz policijskih evidenc in uradnih evidenc drugih državnih organov, javnih knjig ali drugih zbirk podatkov. Ravnanje z osebnimi podatki je tako urejeno tudi v Zakonu o nalogah in pooblastilih policije, kjer so določene tudi zbirke osebnih podatkov (evidence), ki jih vodi policija, njihova vsebina in roki hrambe.

Policija sme snemati in rekonstruirati elektronske komunikacije v svojem informacijsko-telekomunikacijskem sistemu, ki so namenjene opravljanju policijskih nalog in potekajo znotraj policije ali z drugimi državnimi organi ali nosilci javnih pooblastil. V skladu z zakonom se lahko posnetki ali njihove rekonstrukcije obdelujejo za preverjanje zakonitosti in strokovnosti policijskih postopkov in ukrepov pri opravljanju policijskih nalog. Udeleženci komunikacije morajo biti vnaprej obveščeni o tem, da se komunikacija snema in kakšen je namen snemanja.

Pri opravljanju policijskih nalog smejo policisti zaradi zbiranja osebnih in drugih podatkov, name-

njenih dokazovanju prekrškov in kaznivih dejanj ter identificiranju kršiteljev oziroma storilcev, uporabljati tehnična sredstva za fotografiranje ter video- in avdiosnemanje ter tehnična sredstva za označevanje ali identifikacijo oseb, vozil in predmetov, ki so v uporabi v policiji. Pri nadzoru cestnega prometa na javnih cestah in na drugih javnih površinah smejo policisti uporabljati tehnična sredstva za odkrivanje in dokazovanje prekoračene najvišje dovoljene hitrosti na kontrolnih točkah, prekoračene povprečne hitrosti na cestnih odsekih ter tehnična sredstva za ugotavljanje drugih prekrškov. Posnetki, ki niso predmet nadaljnjih postopkov, morajo biti izbrisani najkasneje v 30 dneh.

Policisti smejo tehnična sredstva za fotografiranje ter video- in avdiosnemanje uporabiti tudi za spremljanje zakonitosti izvajanja policijskih pooblastil. Prav tako smejo policisti navedena tehnična sredstva uporabiti tudi za snemanje javnih zbiranj z namenom učinkovitega zagotavljanja varnosti ljudi in premoženja, če je glede na okoliščine mogoče pričakovati množične kršitve javnega reda ali kazniva dejanja.

Dobro je vedeti, da ima posameznik pravico do seznanitve s svojimi podatki v evidencah policije, vendar je v zakonu natančno določeno, iz katerih evidenc ter pod kakšnimi pogoji.

PRIKRITI PREISKOVALNI UKREPI

Večkrat so že bile omenjene posameznikove ustavno varovane pravice in pogoji za njihovo omejevanje. Država se mora vzdržati poseganja v ustavno varovane pravice, na drugi strani pa mora zagotavljati učinkovite ukrepe zoper družbi nevarna dejanja. Samo v zakonsko določenih primerih je dovoljeno posegati v določene ustavno zagotovljene človekove pravice in svoboščine. Gre za primere, ko je treba preiskati določeno kaznivo dejanje, zbrati dokaze ali prijeti storilca dejanja. Pri najhujših oblikah storitev kaznivih dejanj, predvsem v okviru organizirane kriminalitete, kjer se kaznivih dejanj ne da odkrivati drugače, se lahko izjemoma uporabljajo tudi prikriti preiskovalni ukrepi (npr. prirejena identiteta in prirejeno lastništvo sredstev, tajno opazovanje, pridobivanje podatkov o prometu v elektronskem komunikacijskem omrežju, nadzor elektronskih komunikacij, kontrola pisem in drugih

pošiljk, prisluškovanje in opazovanje v tujem stanovanju, itd.).

Da policisti lahko uporabijo prikrite preiskovalne ukrepe, mora biti izpolnjenih več pogojev, predvsem pa, da je poseg policista specifično opredeljen in določen v zakonu, da poseg z odločbo odredi sodišče oziroma državni tožilec, da je določen čas izvajanja posega ter da je poseg nujen za uvedbo ali potek kazenskega postopka ali za varnost države.

PRITOŽBE ZOPER DELO POLICISTOV

Če se posameznik ne strinja z dejanjem ali opustitvijo dejanja policista pri opravljanju policijskih nalog, ki bi lahko pomenilo kršitev človekovih pravic ali temeljnih svoboščin, se lahko najkasneje v 45 dneh po dogodku pritoži na Ministrstvo za notranje zadeve.

Pritožbo lahko na ministrstvo vloži v pisni obliki, ustno na zapisnik ali elektronsko na uradni e-naslov ministrstva. Velja, da je pritožbo v elektronski obliki, ki ni podpisana z varnim elektronskim podpisom s kvalificiranim potrdilom, vložila in podpi-

sala oseba, ki je na vlogi navedena kot podpisnik. Pritožba mora biti razumljiva in mora vsebovati:

- osebno ime ter naslov stalnega in začasnega prebivališča pritožnika,
- podatke o morebitnem pooblaščenцу pritožnika,
- naslov za vročanje, ki lahko vsebuje tudi druge podatke (elektronski naslov, telefonska številka),
- kraj, čas in opis dejanja ali opustitve dejanja policista pri opravljanju policijskih nalog, ko naj bi bile kršene človekove pravice ali temeljne svoboščine,
- morebitna dejstva in dokaze (fotografije, dokumente), na katerih temelji pritožba, in
- podpis pritožnika.

Pri ugotavljanju kršitev človekovih pravic ali temeljnih svoboščin se kot pritožbeni razlogi upoštevajo predvsem navedbe o:

- opustitvi oziroma neukrepanju policistov,
- uporabi prisilnih sredstev,
- uporabi policijskih pooblastil ter
- komunikaciji, ki se kaže v nedostojnem in nekoraktnem odnosu.

V pritožbenem postopku se ne obravnavajo:

- ugovori ali zahteve za sodno varstvo v prekrškovnem postopku,
- različna pisanja ali pobude, ki ne izpolnjujejo pogojev pritožbe, zlasti kadar se nanašajo na nestrinjanje s predpisanimi metodami in načinom dela policije ali pomenijo pritožbo zoper postopke ali
- dejanja policistov, ki niso bila storjena med opravljanjem policijskih nalog.

V pritožbenem postopku se ugotavljajo okoliščine izvedbe policijskega postopka in uporabe policijskih pooblastil. Ne ugotavlja pa se, ali je oseba, ki je vložila pritožbo, storila kaznivo dejanje oziroma prekršek ali ne. S pritožbenim postopkom se pritožnik ne more izogniti kazenskemu postopku ali postopku o prekršku in predpisani sankciji za kaznivo dejanje ali prekršek.

Pritožbe, vložene zoper delo policistov, se rešujejo na dveh ravneh:

- v pomiritvenem postopku pri vodji policijske enote,
- pred senatom ministrstva.

Reševanje pritožbe v pomiritvenem postopku pri vodji policijske enote

Pomiritveni postopek je razgovor med vodjo policijske enote, v katero je razporejen policist, zoper delo katerega je vložena pritožba, in pritožnikom. Vodja seznanj pritožnika z ugotovitvami v zvezi s pritožbo, pri čemer mu mora v razgovoru omogočiti tudi, da predstavi dejstva v zvezi s pritožbo in predlaga dokaze za ugotovitev dejanskega stanja.

Vodja policijske enote najprej preveri vsa dejstva v zvezi s pritožbo. Preveri tudi, če je bilo ravnanje policista zakonito, strokovno in etično, torej skladno z veljavnimi predpisi, ki določajo delo policista. Vodja nato povabi pritožnika na razgovor, na katerem ga seznanj z ugotovitvami in morebitnimi ukrepi v zvezi z njegovo pritožbo. O pomiritvenem postopku se piše zapisnik. Če se pritožnik strinja z ugotovitvami in ukrepi, se pritožbeni postopek zaključj s podpisom zapisnika.

Reševanje pritožbe na senatu

Pritožba se rešuj na senatu, če se pritožnik ne strinja z ugotovitvami vodje v pomiritvenem postopku, razen če iz dokumentacije pomiritvenega postopka

nesporno izhaja, da so bile okoliščine preverjene v zadostni meri in je dejansko stanje pravilno in popolno ugotovljeno, nadaljnji postopek pred senatom pa ne bi pripeljal do drugačne odločitve. Senat obravnava pritožbo, tudi če se pritožnik ne odzove vabilu na razgovor pri vodji policijske enote in če pisno sporoči, da želi nadaljevanje pritožbenega postopka na senatu.

Pritožba se obravnava neposredno pred senatom (brez pomiritvenega postopka) v naslednjih primerih očitanja hujšega posega v človekove pravice in temeljne svoboščine:

- če je bil v policijskem postopku, na katerega se pritožba nanaša, kdo hudo telesno poškodovan, posebno hudo telesno poškodovan ali je izgubil življenje;
- če se pritožba nanaša na policijski postopek, v katerem so bila prisilna sredstva uporabljena zoper več kot tri osebe in je nastala lahka telesna poškodba;
- če se pritožba nanaša na policijski postopek, v katerem je bilo uporabljeno strelno orožje;
- če so bili v policijskem postopku udeleženi otroci ali mladoletniki ali pripadniki narodnostnih ali etničnih skupnosti ali manjšin ali drugih ranljivih skupin;

- če so v pritožbi navedene trditve o mučenju, krutem, nečloveškem ali ponižujočem ravnanju ali kaznovanju;
- če je pritožba vložena zoper vodje policijskih enot ali vodje notranjih organizacijskih enot policije;
- če se obravnava pritožba tujca, ki ne prebiva na območju Republike Slovenije;
- v drugih primerih očitkov hudega posega v človekove pravice ali temeljne svoboščine.

Pritožbo na senatu rešuje tričlanski senat, ki ga sestavljajo pooblaščenec ministra in dva predstavnika javnosti. Predstavnike javnosti na predlog lokalnih skupnosti ali organizacij civilne družbe, strokovne javnosti in nevladnih organizacij imenuje minister za notranje zadeve.

Pritožbo, ki se obravnava pred senatom, poročevalec temeljito preveri, zbere vsa dokazila in pripravi poročilo, ki ga predstavi na seji senata. Poročevalec je praviloma pooblaščenec ministra, lahko pa je tudi vodja policijske enote ali drug uslužbenec policije, ki je na predlog generalnega direktorja policije s pisnim sklepom ministra pooblaščen in odgovoren za opravljanje vseh nalog pri ugotavljanju dejanskega stanja pritožbe.

Na sejo senata sta s pisnim vabilom vabljeni pritožnik in policist, zoper katerega je bila vložena pritožba. Vabilu je priloženo poročilo o ugotovitvah v zvezi s pritožbo, na katero lahko pritožnik in policist v petih delovnih dneh po prejemu podata pripombe, ki se obravnavajo na seji senata. V vabilu sta opozorjena, da bo senat odločal o pritožbi tudi, če se seje senata ne udeležita, in da stroške udeležbe na seji senata krijeta sama. Na seji senata lahko predstavita svoja dejstva o vsebini pritožbe. Po obravnavi pritožbene zadeve na senatu ta z glasovanjem odloči o utemeljenosti pritožbe. Sprejme se odločitev, za katero glasujeta vsaj dva člana senata. Odločitev senata je dokončna. Vodja senata v skladu z odločitvijo na senatu pripravi in podpiše pisni odgovor pritožniku, v katerem je odločitev senata vsebinsko obrazložena. Ob utemeljeni pritožbi mora policija v 30 dneh po končanem pritožbenem postopku pisno poročati ministrstvu o sprejetih in izvedenih ukrepih.

SEZNAM ORGANIZACIJ, NA KATERE SE LAHKO DRŽAVLJANI OBRNEJO PO POMOČ

1. Ministrstvo za notranje zadeve, Direktorat za policijo in druge varnostne naloge, Sektor za pritožbe zoper policijo, Štefanova ulica 2, 1000 Ljubljana, pritozbe.mnz@gov.si;
2. Ministrstvo za notranje zadeve, Generalna policijska uprava, Štefanova ulica 2, 1000 Ljubljana, gp.policija@policija.si;
3. Varuh človekovih pravic RS, Dunajska cesta 56, 1109 Ljubljana, info@varuh-rs.si.

mag. Ivan Celestina
mag. Gregor Hudrič

Direktorat za policijo in
druge varnostne naloge MNZ

ISBN 961-6797-30-6

9 789616 797306